

370.1931

๙๖๙5 ๗

๙.3

การศึกษาการปฏิบัติงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ปริณิธานิพนธ์

ของ

เจตน์ รณกุล

18 ต.ค. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2535

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

180147

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผศ. สักกัญญา ดิยะสุวรรณ)
..... กรรมการ
(รศ. ทวีบุรณ หอมเย็น)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผศ. สักกัญญา ดิยะสุวรรณ)
..... กรรมการ
(รศ. ทวีบุรณ หอมเย็น)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ. ประหยัด ทาสีตะพันธ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่....๑.... เดือน...สิงหาคม.....พ.ศ. ๒๕๖๕..

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำให้ข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการวิจัยด้วยดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา ดิยะสุวรรณ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ทวีบุณย์ หอมเย็น กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประหยัด หาสิตะพันธุ์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง และคณะกรรมการหมู่บ้านที่ผู้วิจัย เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยดี

ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจ ได้แก่ นางเกษร รกกล บุตร - ธิดา และเพื่อน ๆ ที่มีส่วนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ที่มีส่วนในการ วางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย ตลอดมา

เจตน์ รกกล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษา	5
	ความสำคัญของการศึกษา	6
	ขอบเขตของการศึกษา	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	ความหมายของคำว่า "การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท"	11
	ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท	12
	ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาและเพื่อพัฒนาชนบท	19
	✓ โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)	24
	✓ การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.	28
	✓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
	✓ งานวิจัยและประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่เกี่ยวข้องโดยตรง	35
	สมมติฐานการวิจัย	40

3	วิธีดำเนินการวิจัย	41
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
	การจัดกระทำกับข้อมูล	46
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
	ความมุ่งหมายของการค้นคว้า	91
	กลุ่มตัวอย่าง	91
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	91
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	92
	การวิเคราะห์ข้อมูล	92
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	92
	อภิปรายผล	96
	ข้อเสนอแนะ	113
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	114

บทที่

เรื่อง

✓ บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย	141

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนทุกขนาด	50
3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนขนาดเล็ก	53
4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนขนาดกลาง	56
5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนขนาดใหญ่	59
6 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 1	62
7 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 2	66
8 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 3	68
9 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 4	71
10 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 5	73
11 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 6	75
12 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 7	78
13 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ด้านที่ 8	80
14 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทั้ง 8 ด้าน .	81
15 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 1 ...	82
16 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 2 ...	83

17	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 3 ...	84
18	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 4 ...	85
19	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 ...	86
20	ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ของการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ ด้านที่ 5	87
21	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 6 ...	88
22	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 7 ...	89
23	เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 8 ...	90

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงนั้น ต้องพัฒนาชนบทควบคู่กันไปด้วย เพราะการพัฒนาชนบทเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าจะเป็นงานที่ทำได้ยาก ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ที่พระราชทานแก่ คณะผู้บริหารเร่งรัดพัฒนาชนบท ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2512 ความตอนหนึ่งว่า

...การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่ต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาด คือทั้งเฉลียวและฉลาด ทำด้วยใจบริสุทธิ์ มิได้มุ่งหากินด้วยวิธีใด ๆ ใครอยากหากิน ขอให้ลาออกไปทำการค้าดีกว่า เพราะว่าทำผิดพลาดไปแล้ว บ้านเมืองเราล่มจม แล้วเราก็ออยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหมดทุกอย่าง...

จากพระบรมราโชวาทที่อันเชิญมาอ้างนี้ เป็นผลให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญ สนใจและส่งเสริมการพัฒนาชนบทตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 ได้ปรับปรุงแผนเพื่อพัฒนาชนบทให้เกิดผลอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญที่ตัวคน คือให้ประชาชนยากจนในเขตพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเท่าที่ควร ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยรัฐจะจัดสรรทรัพยากรให้อย่างทั่วถึง อีกทั้งจะให้ความเอาใจใส่กับสาเหตุของปัญหาความยากจนเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาด้านเหตุ ขณะเดียวกันก็จะยึดถือหลักเพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริงในที่สุด ดังนั้นแนวนโยบายการพัฒนาชนบทยากจนจึงเป็นการพัฒนาชนบทแนวใหม่ (ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 4)

เพื่อให้การพัฒนาชนบทบรรลุตามหลักการ แนวนโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาชนบท ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 รัฐบาลจึงกำหนดแนวทางและวิธีการปฏิบัติไว้หลายประการ เป็นต้นว่า กำหนดเจตนารมณ์ในการพัฒนาชนบทกำหนดองค์การในการพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. (คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ) กำหนดพื้นที่เป้าหมายตามแผนพัฒนาชนบทยากจน ให้ 4 กระทรวงหลักรับผิดชอบ คือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย โดยแต่ละกระทรวงได้กำหนดกรอบนโยบายในการพัฒนาชนบท พร้อมทั้งแผนงานโครงการไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อจะแก้ไขปัญหาสำคัญ ๆ ของประชาชนในชนบทอันเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ กล่าวคือ ปัญหาความขาดแคลน ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ และปัญหาความรู้ ซึ่งเปรียบเสมือนวัฏจักรของความด้อยพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ ก็มีเจตนารมณ์ที่จะสนองนโยบายของรัฐบาล และกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการขึ้น โดยเน้นการพัฒนาคนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้มีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป. : 9)

1. พัฒนาคนให้มีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำเอาความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
2. พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม และความหวงแหนแผ่นดินเกิด
3. พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาสภาพอนามัยให้สมบูรณ์
4. พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการพัฒนา และมีทัศนคติที่ดีงามต่องานพัฒนาชนบทของรัฐบาล และให้รู้จักใช้และรักษาถาวรวัตถุและสาธารณสมบัติให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

จากกรอบนโยบายการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว จึงได้มีโครงการเพื่อสนองนโยบายเกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2525 และในปี 2526 "โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน" ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็เป็นโครงการหนึ่ง

ในหลายโครงการ ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เริ่มดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2527 : 14)

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) เป็นโครงการของ
กระทรวงศึกษาธิการ ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติรับผิดชอบดำเนินการใน
พื้นที่เป้าหมายหรือพื้นที่ยากจน 38 จังหวัด โดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ปีละ 300
โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบทยากจนให้พึ่งตนเองได้ในช่วงปีงบประมาณ
2526 - 2529 รวม 4 ปี มีจำนวนโรงเรียนในโครงการ รวม 1,200 โรงเรียน และ
โรงเรียนอาสาสมัครที่เข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการด้วย อีกจำนวน 978 โรงเรียน ทั้งนี้ได้รับ
งบประมาณสนับสนุนจากคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ในปี 2526 จำนวน
36 ล้านบาท ปี 2527 จำนวน 24 ล้านบาท ปี 2528 จำนวน 24 ล้านบาท และปี 2529
จำนวน 20 ล้านบาท โครงการนี้ยึดกรอบนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการเป็น
หลัก และได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ไว้ 8 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
2528 : 3 - 4)

1. ปรับปรุงการเรียนการสอน ให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา
ตนเองและสังคมเพื่อพัฒนาชีวิตได้
2. ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน
ปัญหา และความต้องการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ
3. เพื่อพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและ
ยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง
4. ให้รู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ ให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณสมบัติ
ของนักพัฒนา
5. ให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ในด้านอาชีพที่
เหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น
6. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

7. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพเพื่อพัฒนาชนบท

8. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น

การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ มีขั้นตอนและวิธีการโดยให้แต่ละตำบลเสนอชื่อโรงเรียนประถมศึกษาไปยังคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) กพอ. คัดเลือกโรงเรียนเสนอชื่อไปยังคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) กพจ.พิจารณาคัดเลือกเสนอไปยังศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทแห่งชาติ (ศปช.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกนั้น ต้องตอบสนองเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จะต้องร่วมกันพิจารณาคัดเลือก และมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. 2532 : 31) จะเห็นได้ว่านอกจากข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาแล้วยังมีคณะบุคคล หรือองค์กรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในโครงการนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการคัดเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้โรงเรียนปฏิบัติซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่จะสนองต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. นั้นจะต้องให้คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมพิจารณาด้วย

สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้เริ่มดำเนินการโครงการ กศ.พช. ในช่วงระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 คือเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 จนถึงปีงบประมาณ 2533 มีโรงเรียนประถมศึกษาเข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวน 44 โรงเรียน ในปีงบประมาณ 2532 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้ดำเนินการสำรวจสภาพดำเนินงานโครงการ กศ.พช. พบปัญหาสภาพดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ โครงการไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ไม่สามารถที่จะดำเนินการตามกิจกรรมได้ครบถ้วน ขาดความร่วมมือจากหน่วยราชการอื่น ๆ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่มีอิสระ ขาดการกำกับ ติดตาม นิเทศ การประเมินโครงการซึ่งความสำเร็จได้ยาก บุคลากรไม่พอและชุมชนยังไม่ไว้วางใจในผลการดำเนินงาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. 2532 : 25 - 26)

จากปัญหาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนโครงการ กศ.พช. ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานยังไม่บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์เท่าที่ควร โรงเรียนจำเป็นต้องปรับปรุงวัตถุประสงค์และหรือบางส่วน of โครงการ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เสนอแนะให้มีการแก้ไขวิธีจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และกรรมการควบคุม กำกับ ติดตาม ทั้งนี้เพื่อสนองนโยบายและ ความต้องการของชุมชน ในฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี มีหน้าที่จะต้องควบคุม กำกับ ดูแล และสนับสนุน การปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนในสังกัดให้ดำเนินไปด้วยดี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการ ปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโครงการนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงหรือพัฒนาการปฏิบัติงานของโครงการ กศ.พช. ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. 8 ด้าน ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ตามทัศนะของข้าราชการครู และ คณะกรรมการหมู่บ้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียนตาม ทัศนะของข้าราชการครู และคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. เพื่อรวบรวมปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ กศ.พช. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ความสำคัญของการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอันจะมี ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและคนในชุมชนชนบท ซึ่งเป็นการสนองนโยบายการพัฒนา ชนบทของรัฐบาล

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา จะศึกษาการปฏิบัติงานของโรงเรียนโครงการศึกษาเพื่อพัฒนา หมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยยึด ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 8 ด้าน คือ

- 1.1 การปรับปรุงการเรียนการสอน
- 1.2 การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 1.3 การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น
- 1.4 การรู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ
- 1.5 การให้การศึกษาแก่ประชาชน
- 1.6 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน
- 1.7 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร
- 1.8 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม

และประเพณีในท้องถิ่น

2. ประชากรที่จะศึกษา ได้แก่

2.1 ข้าราชการครูในโรงเรียนโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 44 คน และครูผู้สอน จำนวน 387 คน รวม 431 คน

2.2 คณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นเขตบริการโรงเรียนโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่ จำนวน 111 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 666 คน รวม 777 คน

รวมประชากรทั้งหมด 1,028 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง

3.1 ข้าราชการครูในโรงเรียนโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 42 คน และครูผู้สอน จำนวน 260 คน รวม 302 คน

3.2 คณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นเขตบริการของโรงเรียนโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 96 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 346 คน รวม 442 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 744 คน

4. ตัวแปรที่จะศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ คือข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน เป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก

4.2 ตัวแปรตาม คือทัศนคติของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ 8 ด้าน ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้แก่

4.2.1 การปรับปรุงการเรียนการสอน

4.2.2 การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

4.2.3 การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น

4.2.4 การรู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ

4.2.6 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร

4.2.7 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน

4.2.8 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ

และประเพณีในท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิบัติงานของโครงการ กศ.พข. หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเป็นการสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ด้าน คือ

1.1 การปรับปรุงการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหรือปฏิบัติจนเกิดทักษะ และเกิดเป็นนิสัย ในการพัฒนาตนเองและสังคม ได้แก่ การทำความสะอาดที่โรงเรียนและที่บ้าน การประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น การอนุรักษ์วรรณคดีไทย เป็นต้น

1.2 การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้จะได้นำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ครู ประชาชน และนักเรียนร่วมกันสำรวจข้อมูลของท้องถิ่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน วันพบปะผู้ปกครองก่อนเปิดหรือปิดภาคเรียน เป็นต้น

1.3 การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ให้บุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้มีความรู้และมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง ได้แก่ การร่วมกันพัฒนาที่อยู่อาศัยและสาธารณสมบัติ การส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน และการร่วมแรงร่วมใจพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

1.4 การรู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ หมายถึง การจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอันเป็นการฝึกฝนนักเรียนและสนับสนุนให้บุคลากรในชุมชนให้รู้จักคุ้นเคยกับการคัดเลือกและพัฒนาผู้นำ ได้แก่ การคัดเลือกและพัฒนาผู้นำในหมู่บ้าน ยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง คัดเลือกบุคคลตัวอย่างของชุมชนในด้านความประพฤติและคุณธรรม เป็นต้น

1.5 การให้การศึกษาแก่ประชาชน หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพในท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนและบุคลากรในชุมชนได้ศึกษาหาความรู้ นำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพได้ ได้แก่ การจัดทบทวนแปลงเกษตรสาธิตตามสภาพท้องถิ่น การเลี้ยงสัตว์ทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน การจำหน่ายผลผลิตของโรงเรียนแก่ชุมชน เป็นต้น

1.6 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน หมายถึง โรงเรียนจัดกิจกรรมหรือประสานงานให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการบริการ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่ การจัด โรงเรียนเป็นศูนย์วิชาการชุมชน การบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและประชาชน การสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

1.7 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร หมายถึง การจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนได้ทราบข่าวในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การจัดบริการข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น

1.8 การปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น หมายถึง โรงเรียนเป็นผู้จัดหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ได้แก่ การจัดฝึกและจัดการแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน การสนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการขึ้นในโรงเรียนและหมู่บ้าน ร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น

2. ข้าราชการครู หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 และทำการสอนอยู่ในโรงเรียนโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งรวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ของโรงเรียนโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

2.2 ครูผู้สอน หมายถึง บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งครูผู้สอนทุกคนของโรงเรียนโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน อันประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

4. ผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การจำแนกลักษณะของโรงเรียนโดยคำนึงถึงปริมาณงานที่รับผิดชอบมากน้อยต่างกัน โดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ โดยแบ่งตามเกณฑ์มาตรฐานบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ขนาด คือ

- 5.1 ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป
- 5.2 ขนาดกลาง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน
- 5.3 ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 120 คน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของคำว่า "การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท"
2. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท
3. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท
4. โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท
5. การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. งานวิจัยและการประเมินผลโครงการ กศ.พช. ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ความหมายของคำว่า "การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท"

ภิญโญ สาร (2526 : 14) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา คือ กระบวนการสั่งสอน กระบวนการฝึกอบรม หรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติ รวมเรียกว่า ประสบการณ์ ซึ่งมนุษย์เป็นผู้จัดให้แก่มนุษย์ด้วยกัน สามารถเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ซึ่งอาจเรียนรู้ได้ทั้งด้านความคิดหรือการกระทำ หรือทั้งสองอย่างพร้อม ๆ กัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สรุปว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี มีความสามารถเข้าถึงสิ่งที่เป็นจุดหมายของชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 4)

องค์การสหประชาชาติ (ศูนย์ดำเนินงานโครงการ กศ.พช. สงขลา. ม.ป.ป. : 5/3 - 5/4) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชนบท หมายถึงกระบวนการที่มุ่งปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยการร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรเป็นการริเริ่มของประชาชนเอง

ประจวบ คล้ายเจียม (ม.ป.ป. : 19) กล่าวว่า การพัฒนาชนบท คือการพัฒนาความคิดขีดความสามารถของประชาชน ด้วยการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกัน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถช่วยตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาชนบท หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาความคิดความสามารถ ความร่วมมือของรัฐและประชาชน ในอันที่จะส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถช่วยตนเองและชุมชนได้ในที่สุด

การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทจึงเป็นการรวมเอาหน้าที่การสอนประชาชนและการให้บริการชุมชนเข้าด้วยกัน แล้วจัดให้ประสานสัมพันธ์กันไปกับการศึกษาในระบบโรงเรียนให้เกิดเป็นการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งปลูกฝังให้ทุกคนรู้จักคิด พึ่งตนเอง ศึกษาด้วยตนเอง (สำนักงานโครงการพิเศษ. 2525 : 11)

สรุปแล้ว การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติให้ประชาชนได้พัฒนาความคิด ความสามารถในอันที่จะปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้ โดยเน้นไปที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ นั่นคือ ประชาชนในเขตหมู่บ้านชนบท

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท

1. ความสำคัญของการพัฒนาชนบท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานพัฒนาชนบท. 2521 : 7) ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชนบท จึงได้มีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ผู้บริหารงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด ๓ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันศุกร์ที่ 13 มิถุนายน 2512 ตอนหนึ่ง ความว่า

"...การพัฒนาชนบทเป็นงานที่สำคัญ เป็นงานที่ยาก เป็นงานที่ต้องทำให้ได้ด้วยความสามารถ ด้วยความฉลาด คือทั้งเจ็ยวและทั้งฉลาด ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจมิได้มุ่งที่จะหากินด้วยวิธีใด ๆ ใครอยากหากิน ขอให้ลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้าดีกว่า เพราะว่าทำผิดพลาดไปแล้ว บ้านเมืองเราล่มจม และเมื่อบ้านเมืองเราล่มจมแล้ว เราก็ออยู่ไม่ได้ ก็เท่ากับเสียหมดทุกอย่าง..."

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาชนบทในที่ประชุมผู้ว่าราชการทั่วประเทศว่า (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. ม.ป.ป. : 2)

"...เรื่องการพัฒนาชนบท รัฐถือว่าสำคัญมาก การที่รัฐบาลเน้นเรื่องนี้เพราะเห็นว่าถ้าชนบทสามารถพัฒนาไปได้ บ้านเมืองโดยรวมก็จะพัฒนาไปได้ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 - 4 เรายังไม่ได้รับผลตอบแทนจากการปฏิบัติมากนัก เพราะฉะนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 จึงต้องมาพิจารณากันว่า มีอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความล้มเหลวหรือไม่ได้ผล จะต้องแก้ไขเพื่อให้เข้าสู่เป้าหมายของการพัฒนาชนบทให้ได้..."

2. หลักการพัฒนาชนบท จากการมองเห็นอุปสรรคและความล้มเหลวของแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน ๆ ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทยากจนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เปลี่ยนมาใช้หลักการที่จะให้ประชาชนในชนบทสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริง เน้นระบบของความร่วมมือในการทำงานของทุกฝ่าย ทุกระดับ พยายามสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มากที่สุด

ประจวบ คล้ายเจียม กล่าวว่า หลักการพัฒนาชนบทประกอบด้วย 4 ป. คือ ประชาชน ประชาธิปไตย ประสานงาน และประหยัด (ประจวบ คล้ายเจียม. ม.ป.ป. : 23 - 24) ซึ่งสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. ประชาชน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องทำงานร่วมกับประชาชน พัฒนาเจตคติของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย คำนึงถึงสภาวะการณ์ ปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในการเริ่มงาน
2. ประชาธิปไตย เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องทำงานในรูปของคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น สนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันริเริ่มโครงการ กิจกรรม เพื่อปรับปรุงท้องถิ่นของตนเอง โดยอาศัยหลักการเข้าถึงประชาชนและร่วมทำงานกับผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในระดับกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง
3. ประสานงาน จะต้องร่วมมือประสานงานกับทุกหน่วยงานและองค์การ ทั้งของรัฐและเอกชน ให้บริการประชาชน กระตุ้นประชาชนให้ใช้บริการตามความต้องการ และความเหมาะสม โดยพัฒนาการเป็นผู้เชื่อมโยงประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน
4. ประหยัด จะต้องให้ประชาชนช่วยตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น ในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้นำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนไว้ ล่วงหน้าเพื่อประหยัดทั้งแรงงาน เวลา และค่าใช้จ่ายในการทำงาน
3. การดำเนินงานพัฒนาชนบท ลักษณะของการพัฒนาชนบทแนวใหม่ มุ่งเน้นงานตามความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอนส่งเสริมให้ใช้วิธีการแบบง่าย ๆ ใช้เงินทุนน้อย และประชาชนทำได้ด้วยตนเอง และต้องช่วยลดภาระรายจ่ายของประชาชน ควบคู่ไปกับการเพิ่มรายได้ เมื่อโครงการเสร็จแล้วประชาชนจะต้องช่วยดูแลรักษาหรือดำเนินการต่อไป (คว้น ขาวหนู. 2527 : 13)

โครงการพัฒนาชนบทที่สำคัญ จากการสำรวจโครงการพัฒนาชนบทในปัจจุบันพบว่ามียุหลายโครงการตัวอย่างโครงการที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้แก่

1. โครงการสร้างงานในชนบท (กสข.) เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยมติรัฐบาลฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี อนุมัติเงิน 3,500 ล้านบาท เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2523 ให้สภาตำบลทั่วประเทศจัดทำโครงการในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม

ปีเดียวกัน เพื่อช่วยแก้ปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรอันเนื่องจากภาวะฝนแล้ง และ
 เน้นให้จัดทำโครงการที่ใช้แรงงานราษฎรโดยให้จัดทำโครงการประเภทแหล่งน้ำ ร้อยละ 70
 โครงการประเภทสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ร้อยละ 30 จากการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว
 ทำให้ประชาชนในชนบทมีงานทำ มีรายได้เฉลี่ยตามสมควร เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้
 อย่างกว้างขวางและโครงการนี้ได้ดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะและสัดส่วนการ
 สร้างงานในแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไปในแต่ละปี (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

2528 : คำนวณ)

วัตถุประสงค์และนโยบายของโครงการ กสช. มี 4 ประการ คือ

(สำนักงานเลขาธิการ กสช. 2527 : 5)

1. เพื่อเพิ่มพูนรายได้โดยให้ประชาชนในชนบทมีงานทำ
2. เพื่อก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ของตำบลตามแผนพัฒนาตำบล
3. เพื่อพัฒนาและยกระดับสภาพตำบลให้มีประสิทธิภาพในการวางแผน การตัดสินใจ

ในการจัดการควบคุมการดำเนินงาน และการบำรุงสาธารณสมบัติ

4. เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสภาตำบลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
 รวมทั้งภาคเอกชน

การดำเนินการโครงการ กสช. เมื่อสิ้นสุดโครงการในแต่ละปี จะมีการประเมิน
 ผลการดำเนินงานจากการประเมินผลทุกภาคทั่วประเทศปรากฏว่า โดยส่วนรวมโครงการ กสช.
 สามารถกระจายรายได้แก่ประชาชนและตอบสนองต่อความต้องการของราษฎรในท้องถิ่นสามารถ
 ฝึกฝนสภาตำบลอันเป็นหน่วยดำเนินการให้รู้จักปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งส่งผล
 ให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับปัญหาทั่วไปของโครงการ กสช. ที่ผ่านมา ได้แก่
 ระดับอำเภออย่างขาดซึ่งผู้มีความชำนาญไปแนะนำสภาตำบล (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
 2527 : 9)

2. โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
 เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีราชาภิเษกในวันที่ 5 พฤษภาคม
 พ.ศ. 2493 ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" แสดง

ถึงพระบรมราชปณิธานของพระองค์ว่า จะทรงปกครองมหาชนชาวไทยให้ร่มเย็น และจะทรง
สร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้สมบูรณ์พูนสุขให้เป็นแผ่นดินธรรมและแผ่นดินทองของชาวไทย
(คณะกรรมการเฉพาะกิจ ประสานงานเผยแพร่อุดมการณ์เพื่อสร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดิน
ทอง ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2528 : 1)

อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองมีเป้าหมายในการพัฒนาคนหรือพัฒนาตนเอง พัฒนา
สถานที่ทำงาน หมู่บ้าน ชุมชน สังคม และประเทศชาติให้เกิดความเจริญทางสังคมโดยอาศัยวิถี
ทางประชาธิปไตย ให้เกิดความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจโดยรวมเมื่อร่วมใจกันช่วยตนเองและ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจคือความเจริญทางโลกและทางธรรมจะ
ดำเนินไปอย่างสมดุล ผลที่ได้จะทำให้แผ่นดินไทย พัฒนาเป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อน้อม
เกล้าฯ ถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาส
ที่เสด็จเถลิงราชสมบัติ ครบปีที่ 40 ณ พุทธศักราช 2529 และในหามงคลสมัยเจริญพระชนมายุ
60 พรรษา ณ พุทธศักราช 2530 (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
2528 : 1)

การสร้างสรรค์แผ่นดินไทยตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มีสาระสำคัญสรุป
ได้ดังนี้ (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. 2528 : 3)

1. การพัฒนาจิตใจของข้าราชการและประชาชน พัฒนาครอบครัวให้มีคุณภาพและ
คุณธรรม
2. การพัฒนาหมู่บ้านให้ชาวชนบทมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
3. การพัฒนาชุมชนให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
4. การพัฒนาสังคมและการแก้ปัญหาสังคมที่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ
ประชาชนและความมั่นคงของชาติ ให้มีความเจริญทางเศรษฐกิจ ให้ประชาชนยึดมั่นในศีลธรรม
คุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

การพัฒนาอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองจึงยึดหลักการใช้ศาสนธรรมในการ
พัฒนาจิตใจ ยึดหลักวิถีทางประชาธิปไตยในการพัฒนาสังคม และยึดหลักการพึ่งตนเอง ช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมใจกันในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

โครงการพัฒนาชนบทที่สำคัญดังกล่าว นับเป็นโครงการที่รู้จักกันโดยทั่วไป มุ่งเน้นพัฒนาคนในชนบทอันเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนให้มีรายได้เพิ่ม และพัฒนาจิตใจควบคู่กันไปด้วย ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการโครงการดังกล่าวไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องจากเป็นโครงการของกระทรวงมหาดไทย มีเพียงบางประการเท่านั้นที่เกี่ยวข้องเป็นการให้ความร่วมมือสนับสนุนในการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ แต่อย่างไรก็ตามผลการดำเนินการย่อมมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อประชาชนมีรายได้ดี ไม่ต้องอพยพย้ายที่อยู่ บุตรหลานในวัยเรียนย่อมมีโอกาสทางการศึกษาคิดขึ้น

รูปแบบการพัฒนาชนบทที่ประสบผลสำเร็จ เป็นรูปแบบการพัฒนาชนบทแนวใหม่ โดยเน้นพัฒนาคนให้ช่วยเหลือตนเองได้ ร่วมมือกันทั้งภาครัฐบาล เอกชน และท้องถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. โครงการแซมอ็อลอนดง (Saemul Undong) เป็นโครงการของประเทศเกาหลีใต้ ในสมัยประธานาธิบดีปาร์คจุงฮี เมื่อ พ.ศ. 2514 เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี โดยใช้วิธีพัฒนาจิตใจของประชาชนให้มีพื้นฐาน 3 ประการ คือ ความขยันหมั่นเพียร การช่วยเหลือตนเอง และการร่วมมือซึ่งกันและกัน เป้าหมายในการพัฒนาคือ ความกินอยู่ดี อันหมายถึงการพัฒนาจิตใจของประชาชนในแง่สังคม เพิ่มพูนรายได้ในแง่เศรษฐกิจ และการรวมประชาชนให้เป็นปึกแผ่นในแง่เมือง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 172)

สุวารีย์ ศรีบุณะ (2528 : 17 - 18) พบว่า มูลเหตุสำคัญที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จ ได้แก่

1. การพัฒนาที่ถูกต้องขั้นตอน ซึ่งเริ่มจากการพัฒนาจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ
2. การลงมือกระทำตามปรัชญา "ขยันอย่างฉลาด พึ่งตนเอง และร่วมมือกัน"
3. ผู้นำในชุมชนเป็นหัวใจของความสำเร็จ เพราะประชาชนเลื่อมมาด้วยความศรัทธา และผ่านการอบรมจากศูนย์การอบรมผู้นำ
4. มีสภาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยกรรมการบริหารที่ประชาชนเลือกมา
5. มีหอประชุมเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน ใช้เป็นอาคารเอนกประสงค์ของประธาน
6. รัฐบาลจะต้องให้ความสนใจและช่วยเหลืออย่างจริงจัง

7. ใช้วิธีดำเนินงานอย่างช้า ๆ โดยคัดเลือกจากหมู่บ้านที่พร้อมจะช่วยเหลือ

ตนเองก่อน

2. โครงการแผ่นดินทอง เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสานในการพัฒนาชนบทของจังหวัดเลย โดยพยายามที่จะจุดไฟให้กลุ่มพลังต่าง ๆ ในหมู่บ้านเพื่อต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน จากการรอคอยการส่งเคราะห์จากทางราชการมาสำรวจชีวิตความเป็นอยู่ของตน และทำการวิเคราะห์ว่าจะช่วยเหลือตนเองได้อย่างไร เพื่อพลิกแผ่นดินที่แห้งแล้งกันดารประชาชนอดอยากยากไร้และสิ้นหวังให้กลายเป็นแผ่นดินทองที่ทุกคนภาคภูมิใจ โดยการเริ่มจากการพัฒนาคน ให้ประชาชนมีการประสานใจ ประสานความคิด และประสานประโยชน์ สอดแทรกความคิดและอุดมการณ์ในการพัฒนาให้กับลูกเสือชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการพัฒนาโดยใช้หลักการสร้างมวลชนแก่ไข่มวลชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลักในระดับอำเภอจะเข้าไปชี้แนะ กระตุ้นชาวบ้านให้ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนของตน

เดิมโครงการนี้ชื่อ โครงการหมู่บ้านในฝัน เป็นความคิดริเริ่มของนายปชา ลาภานันท์ ขณะดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองเลย ต่อมานายทองคำ บานชื่น ขณะดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ประสงค์จะให้รูปแบบพัฒนาชนบทของจังหวัดเลยเป็นรูปแบบเดียวกัน จึงจัดทำโครงการแผ่นดินทองขึ้น โดยใช้ชื่ออุดมการณ์ อ ก ข พร ซึ่งปลูกฝังแก่ประชาชนในเรื่อง อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) สัมปรีชธรรม 7 การเรียนรู้ (เหตุ ผล ตน ประมาธ กาลเวลา บุคคล ชุมชน) ขวัญดี เข้มแข็ง ขวนขวาย (มีความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด ช่วยตนเอง ประสานประโยชน์ เสียสละ) และพร 4 พละ 6 พรค 8 กฎสายกลาง (ความเห็นชอบ ความศรัทธาชอบ การงานชอบ อาชีพชอบ ความเพียรชอบ วาจาชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 166 - 167) จะเห็นว่าโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท นั้นมีจุดมุ่งหมายที่คล้ายกันคือ มุ่งพัฒนาคนชุมชนและประเทศชาติ ถึงแม้จะมีวิธีการที่แตกต่างกันบ้าง แต่มีหลักการที่คล้ายกันคือ ให้ประชาชนหันมาพึ่งตนเองแทนที่จะคอยรับความช่วยเหลือเพื่อช่วยเหลือตนเองได้แล้วก็ขยายออกไปช่วยเหลือซึ่งกันและกันช่วยเหลือชุมชนในการดำเนินงานนั้น จะต้องให้บุคลากรหรือองค์กร ในท้องถิ่นและฝ่ายงานอื่นมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น คือการวางแผนจนกระทั่งลงมือทำงาน

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท

1. แนวคิดและหลักการของการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท

สำนักงานโครงการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทจะบรรลุผลได้ โรงเรียนควรจัดดังนี้ (สำนักงานโครงการพิเศษ. 2525 : 11- 13)

1. ให้ความรู้ด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ
2. ส่งเสริมให้มีทักษะในการประกอบวิชาชีพอิสระ
3. ส่งเสริมให้มีลักษณะนิสัยแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
4. ส่งเสริมให้อนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น
5. ส่งเสริมให้มีความสามารถในการพัฒนาความเป็นอยู่ รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ

โกวิท วรรณรัตน์ และบุญสม นาวานเคราะห์ (2526 : 513) ได้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทไว้ว่า

1. หลักการพัฒนาชนบทในด้านการศึกษ มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลหรือประชาชนในชนบทเป็นสำคัญ

2. ลักษณะการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทนั้น ๆ จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมมาก มุ่งที่จะฝึกฝนประชาชนให้รู้จักแสวงหาข้อมูลมาใช้ประกอบการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สังคม การศึกษา การอนามัย การปกครอง และวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติตามระบอบประชาธิปไตย

2. การศึกษากับการพัฒนาชนบท

การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในชนบท นิโคลัส เบนเนท (2517 : 93) ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายการศึกษาขององค์การยูเนสโก ผู้ซึ่งได้คลุกคลีกับปัญหาประเทศด้อยพัฒนาเกือบทั่วโลก ได้อ้างว่าประเทศต่าง ๆ หลายประเทศในปัจจุบันได้หันมาสนใจการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทมากขึ้น โดยพยายามจะหันเหทิศทางของระบบการศึกษาใหม่อย่างจริงจังให้ออกจากเมืองไปสู่ชนบท

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา และการพัฒนาประชาชน ให้เป็นผู้มีความสามารถ หรือการพัฒนาคน ได้กำหนดกรอบนโยบายในการพัฒนาชนบทโดยมุ่งเน้น

การพัฒนาในชนบททั้งในและนอกระบบโรงเรียน ให้เป็นคนมีคุณภาพ 4 ประการ ดังนี้ (สำนักงานโครงการพิเศษ. 2525 : 53)

1. มีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว ตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
2. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การบำรุงสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์
3. มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองดี อันพึงมีต่อชาติบ้านเมือง มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความรักห่วงใยต่อแผ่นดินเกิด
4. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชนบท และมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาชนบทของรัฐบาล

ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางดำเนินการพัฒนาชนบท ให้ดำเนินไปอย่างมีเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาอย่างแจ่มชัด สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐบาล ดังนี้ (สำนักงานโครงการพิเศษ. 2525 : 54)

1. ระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรที่มีอยู่ทุกหน่วยงานในแต่ละท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาชนบท
2. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ ในทุกลักษณะที่ดำเนินการพัฒนาชนบทตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้ขอบเขตของงานและกำลังความสามารถที่มีอยู่
3. จัดให้มีโครงการสร้างและรูปแบบ ตลอดจนกระบวนการพัฒนาชนบทให้ผสมผสานกันตั้งแต่ระดับกระทรวงลงมา ไปจนถึงพื้นที่เป้าหมาย
4. ใช้สถานศึกษาร่วมกับวัดและหรือศาสนสถานของทุกศาสนา เป็นศูนย์ดำเนินการพัฒนาชนบทของแต่ละท้องถิ่น

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2526 : 5) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาเป็นกระบวนการศึกษาชนิดหนึ่งในการพัฒนาประเทศจะต้องพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองควบคู่กันไป การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคล จึงมีความสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาต่าง ๆ

การประชุมมนตรีอาวุโสทางการศึกษาจากประเทศกำลังพัฒนา 25 ประเทศ ณ กรุง ปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2518 ได้ย้ำไว้ตอนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา เพราะไม่เพียงพองแต่ก่อให้เกิดการฝึกอบรมผู้นำของชาติ ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ และกำลังคนสาขาต่าง ๆ ของชาติบ้านเมือง และสังคมเท่านั้น การศึกษาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้คนในชาติทั้งหมด ได้บังเกิดความชื่นชม และตระหนักต่อสถานการณ์ และปัญหาข้อทุกข์ยากที่เขาได้รับและเผชิญอยู่ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือทางสังคมที่จะทำให้ประชาชนสามารถรับผิดชอบต่อชีวิตและอนาคตของเขาด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 66)

ในทัศนะของ สุวารี ศรีปุณ (2528 : 18 - 23) เห็นว่าการพัฒนาจะสำเร็จได้อย่างถาวรด้วยการวางพื้นฐานการศึกษาในโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ

3. บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาชนบท

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523 : 19) อธิบายว่า การศึกษามีได้มีบทบาทเพียงแต่อนุรักษ์วัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการพัฒนาและสร้างวัฒนธรรมใหม่อีกด้วย

1. ให้การศึกษาที่ตรงกับความต้องการและตามระดับความสามารถของคนในชุมชน
2. มีส่วนช่วยให้ประชาชนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งในแง่การครองชีพ สุขภาพอนามัย เจตคติและความเชื่อ
3. มีส่วนช่วยให้สมาชิกของชุมชนรู้จักและรักษาทรัพยากร วัฒนธรรมนิยมประเพณี ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
4. สร้างบรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและชุมชน

สุภรณ์ ศรีพหล (2525 : 1) กล่าวว่า ในทางสังคมวิทยาเชื่อว่าสถาบันการศึกษาทำหน้าที่ที่สังคมมอบหมาย 4 ประการ คือ

1. ถ่ายทอดความรู้ ศิลปวิทยาการต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน
2. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมนิยมจารีตประเพณี
3. รับใช้และให้บริการแก่สังคมตามที่ต้องการ
4. เปลี่ยนแปลงสังคม

สรุปแล้วสถาบันการศึกษามีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม 2 ประการ คือ ในลักษณะทุน
บำรุงรักษาสິงที่ดีไว้ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ให้ชุมชน

4. การใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน จากแนวคิดและความเชื่อที่ว่า
การศึกษามีความสัมพันธ์กับชุมชนหรือสังคม สามารถทำให้เกิดการพัฒนาจึงพยายามส่งเสริมการ
ศึกษาสร้างสถาบันการศึกษาให้เข้มแข็ง มีความสามารถในการพัฒนา เน้นให้การเป็นศูนย์กลาง
ในการพัฒนาชุมชนที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่

แนวคิดในการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนที่เคยปฏิบัติได้ชัดเจน
คือ โรงเรียนชุมชน (สนั่น อินทรประเสริฐ. 2519 : 18) ซึ่งมีความมุ่งหวังเพื่อให้นักศึกษา
แก่เด็กและผู้ใหญ่ได้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิต รู้จักใช้ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปปรับปรุง
ชีวิตความเป็นอยู่ในบ้านและชุมชนให้ดีขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้
กำหนดงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นงานของการบริหารโรงเรียนและ
กลุ่มโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนได้เห็นความสำคัญของงานนี้ และเห็นว่าการทำงานเพื่อชุมชน
เป็นงานหนึ่งของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน

ปี พ.ศ. 2524 กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู. 2525 : 8) ได้ปรับปรุง
โครงการฝึกหัดครูชนบท ซึ่งมีมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2498 ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา ระยะที่ 5
ในแผนงานผลิตครูเพื่อพัฒนาชนบท ใช้ชื่อใหม่ว่า "โครงการฝึกหัดครูเพื่อพัฒนาชนบท" โดยส่ง
นักศึกษาฝึกสอนออกสู่ชนบทตลอดเวลา 1 ภาคเรียน สร้างบทเรียนที่มีส่วนช่วยแก้ไขปัญหา และ
ช่วยพัฒนาชุมชน ร่วมกับโรงเรียนที่ฝึกสอน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัด
บ้านตัวอย่าง หมู่บ้านสหกรณ์ ฯลฯ

กรมสามัญศึกษา ได้มีโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนา (มพช.) ขึ้น โดย
ให้โรงเรียนขนาดกลางที่ไม่เปิดมัธยมศึกษาตอนปลาย ในบางอำเภอที่คัดเลือกไว้อยู่ในโครงการนี้
ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 และกำหนดหน้าที่ให้โรงเรียนเหล่านี้ 3 ประการ คือ (สวัสดิ์ อุดมโกษณ์.
2527 : 31 - 33)

1. สอนและอบรมนักเรียน
2. สอนประชาชน
3. บริการชุมชน

ชวน หลีกภัย (2527 : 22) เพื่อสมัยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ในตำบลหนึ่งจะมีโรงเรียนประถมศึกษาถึง 5 โรงเรียน และทุก 2 หมู่บ้าน จะมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน เรามีบุคลากรที่มีความสามารถและมีความรู้กระจายอยู่ตามท้องถิ่นมากกว่าส่วนราชการอื่น ดังนั้น ถ้าได้ใช้ทรัพยากรทั้งอาคารสถานที่เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากรที่มีอยู่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มั่นใจว่าการประถมศึกษาจะทำให้การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล เราคงมีโอกาสชักชวนประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรม และร่วมใช้ทรัพยากรของโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรภาพ ด้านพลานามัย

ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนสามารถจัดให้พัฒนาชนบทได้โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำในโรงเรียนและนำกลับไปทำที่บ้านด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 12)

ในสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งทำหน้าที่พัฒนาชุมชนด้วย ทั้งนี้เป็นตามกฎหมายของมอร์ริส ซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 (ค.ศ. 1862) โดยกำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยภูมิสงเคราะห์ทำหน้าที่สนองตามความต้องการของประชาชน และบริการประชาชน 3 ลักษณะ คือ (ด้วน ขาวหนู. 2528 : 63)

1. สอนนักศึกษา
2. สอนเพิ่มเติมให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่
3. ทำการวิจัย

ปรัชญาของมหาลัยประเภทนี้ว่า เสียสละ รับผิดชอบต่อประชาชนด้วยความจริงใจ เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน ส่วนวิธีการพัฒนาชนชั้นนั้น จะตั้งศูนย์ส่งเสริมขึ้นทุกเมืองหรือทุกอำเภอ

จะเห็นได้ว่า การศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาชนบทตรงกับหลักการพัฒนาชนบท คือ มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไป ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทนั้น จะต้องคำนึงถึงความต้องการและสภาพของท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มุ่งใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น โดยสถานศึกษาในท้องถิ่นจะต้องเป็นศูนย์กลางบริการหรือประสานงาน ให้ความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งลักษณะคล้ายคลึงกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ที่กำลังดำเนินการอยู่ขณะนี้

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโครงการที่ดำเนินการมาตามแผนพัฒนาชนบทยากจนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 - 2529 ดำเนินงานในพื้นที่ชนบทยากจนใน 38 จังหวัด โดยพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 นั้น ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนในโครงการปีละ 300 โรงเรียน รวม 1,200 โรงเรียน และยังมีโรงเรียนอาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการด้วยอีก จำนวน 978 โรงเรียน

จากการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 5 ปรากฏว่าโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ สามารถจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชนบทได้ผลดีตามนโยบายของรัฐบาลและกรอบนโยบายการพัฒนาชนบทของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) และคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีมติให้ขยายโครงการ กศ.พช. ต่อไปในแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 (ปี 2530 - 2534) โดยจะพยายามเพิ่มจำนวนโรงเรียนในโครงการออกไปทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องทุกปี รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนได้ดำเนินการให้ก้าวหน้าต่อไป เพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป ได้ โดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตบริการของโรงเรียน และให้บริการทางการศึกษา อาชีพศิลปวัฒนธรรม พละนันทนาการและข่าวสาร แก่นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยระดมทรัพยากรทั้งหลายในท้องถิ่นและได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ในการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบท ให้เป็นศูนย์ประสานงานบริการด้านการศึกษาแก่ประชาชนในด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
2. เร่งรัดคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาประชาชนให้รู้จักพึ่งตนเอง โดยประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่มีเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน
3. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตได้
4. เพื่อเตรียมนักเรียนที่จะไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ให้มีความรู้ ความสามารถ ในด้านกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นให้ครบวงจรและสามารถพึ่งตนเองได้ตามควร
5. เพื่อระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาชนบทที่ได้ผลดีมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา

เป้าหมายในด้านคุณภาพชีวิตของการดำเนินงานโครงการ กศ.พช.

1. คณะครูและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับร่วมกันพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ กศ.พช. ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบท โดย
 - 1.1 ให้นักเรียนได้รับผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตได้
 - 1.2 ให้บริการแก่ประชาชนในหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนในด้านวิชาการ วิชาชีพ ศิลปวัฒนธรรม กีฬา พละนันทนัย นันทนาการและข่าวสาร
2. คณะครูและผู้เกี่ยวข้องร่วมมือกันให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนตามความต้องการของท้องถิ่น และทางราชการเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

เป้าหมายในด้านปริมาณของการดำเนินงาน กศ.พช.

โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการปีงบประมาณ 2531 จำนวน 1,500 โรงเรียน ให้การศึกษาและความรู้กับประชาชนประมาณ 3,000 หมู่บ้าน จำนวนประมาณ 900,000 คน และจะเพิ่มจำนวนโรงเรียนในโครงการมากขึ้นทุกปี จนครบทุกโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด

วิธีดำเนินการของโครงการ กศ.พข.

ในการบริหารโครงการ กศ.พข. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ มีขั้นตอนดำเนินการแบ่งออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำและเสนอโครงการต่อเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. ขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการจัดสรรงบประมาณประจำปี

ประมาณประจำปี

3. จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานและติดตามผลการใช้งบประมาณประจำปี
4. จัดประชุมสัมมนาการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อสรุปการดำเนินงาน
5. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน
6. จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบท
7. นิเทศติดตามผล และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8. ผลิตรายการสนับสนุนการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์โครงการ

สำหรับขั้นตอนดำเนินงานของโครงการที่กล่าวแล้ว จะเป็นวงจรวัฏจักรในการบริหารโครงการเมื่อเริ่มต้นจากขั้นตอนที่ 1 ก็จะดำเนินงานตามขั้นตอนไปจนถึงขั้นสุดท้ายคือขั้นที่ 9 ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานในโครงการเสร็จแล้วก็นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผน จัดทำโครงการดำเนินงานในปีต่อไป

วิธีคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ กศ.พข. มีวิธีการขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เสนอชื่อโรงเรียนประถมศึกษาของหมู่บ้านชนบทเพื่อให้สภาดำเนินการพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่มีปัญหาด้านความรู้และการศึกษาแล้วจัดลำดับก่อนหลัง โดยคัดเลือกโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทแล้วหลังที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อนจึงพิจารณาโรงเรียนในพื้นที่ชนบทปานกลางและพื้นที่ชนบทก้าวหน้า ตามลำดับ แล้วจัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบลส่งให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.)

2. กพอ. พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่จะเข้าโครงการ แล้วจัดลำดับความสำคัญจัดทำเป็นแผนพัฒนาระดับอำเภอ เสนอไปยังคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.)

3. อนุกรรมการพัฒนาจังหวัด (อกจ.) และผู้แทนกระทรวงประจำจังหวัดพิจารณาแผนพัฒนาชนบทระดับอำเภอ เสนอไปยังคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.)

4. เมื่อ กพจ. อนุมัติแผนพัฒนาชนบทระดับจังหวัดแล้ว ให้จังหวัดแยกแผนส่งกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพิจารณาอนุมัติ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. มีดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

2. ส่งเสริมให้ครูและผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ

3. พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง

4. คัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณสมบัติของนักพัฒนา เพื่อช่วยเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ ให้โรงเรียน

5. ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

6. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

7. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อพัฒนาชนบท

8. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการ กศ.พช.

1. คณะครูให้ความร่วมมือในการจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบท

2. เตรียมนักเรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อให้มีความรู้ ความสามารถในการกลุ่ม กพอ.

ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและครบวงจร

3. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ และมีผลกระทบถึงประชาชน
ในเขตบริการของโรงเรียน

4. ระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคนในชุมชน

5. มีส่วนช่วยลดปัญหาความยากจนและคนว่างงานในท้องถิ่น (เอกสาร ศน.
ที่ 4/2532 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เล่มที่
1: 20 - 28)

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.

ในที่นี้หมายถึง โรงเรียนจัดการเรียนการสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนอง
ต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 ด้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ด้านที่ 1 "ปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
ในการพัฒนาและสังคม เพื่อคุณภาพชีวิตได้" ได้แก่

1. จัดให้มีกิจกรรมทำความสะอาด เช่น ให้นักเรียนรู้จักทำความสะอาดร่างกายของใช้
ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน

2. จัดให้มีกิจกรรมประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น โดยให้นักเรียนประกอบอาหาร
รับประทานได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

3. จัดให้มีกิจกรรมอนุรักษ์วรรณคดีไทย เช่น ให้นักเรียนฝึกแต่งคำประพันธ์อ่านคำ
ประพันธ์ ได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์

4. จัดให้มีกิจกรรมการประกอบอาหารกลางวัน และให้นักเรียนปฏิบัติตนให้ถูกต้อง
ในการรับประทานอาหาร

5. จัดให้นักเรียนได้ฝึกทำสมาธิ เพื่อทำจิตใจให้สงบ

6. จัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อให้นักเรียนฝึกออกกำลังกาย

7. จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความกตัญญู เช่น วันไหว้ครู วันแม่ วันครู
 เป็นต้น

8. จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

9. จัดให้มีกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน โดยครูกับนักเรียนร่วมกันจัด
10. จัดให้นักเรียนถนอมอาหาร เช่น การดอง การกวน การเชื่อม เป็นต้น
11. จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้อาวุโส เพื่อให้ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นความสำคัญของผู้อาวุโส

วัตถุประสงค์ด้านที่ 2 "ส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ" ได้แก่

1. ครู ประชาชน และนักเรียนร่วมกันสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้แบบสำรวจ
2. ครู ไปเยี่ยมบ้านพักของนักเรียน เพื่อสนทนากับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในท้องถิ่น
3. จัดให้มีวันพบปะก่อนเปิดหรือปิดภาคเรียนเพื่อให้ครู ผู้ปกครองนักเรียนได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

วัตถุประสงค์ด้านที่ 3 "พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง" ได้แก่

1. จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาย่านโดยให้นักเรียนร่วมแรงกันพัฒนาที่อยู่อาศัยและสาธารณสมบัติ
2. จัดให้มีการประสานงานกับสาธารณสุขและพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน
3. จัดให้ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่น
4. จัดทำป้ายคำขวัญเพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ของการพัฒนาชุมชน ติดตั้งไว้ในที่สาธารณะ

5. จัดให้มีการปลูกพืชยืนต้นเพื่อความร่มรื่น สวยงาม และเพิ่มพูนรายได้
6. ร่วมมือกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านตัวอย่างที่สะอาดเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

วัตถุประสงค์ด้านที่ 4 "คัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้นักเรียนที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีคุณสมบัติของนักพัฒนา เพื่อช่วยเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ ให้โรงเรียน" ได้แก่

1. จัดให้มีกิจกรรมการคัดเลือกและพัฒนาผู้นำในหมู่บ้าน ให้เป็นผู้มีอุดมการณ์ เสียสละ
ทำงานเพื่อส่วนรวม

2. จัดให้มีกิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง

3. จัดให้มีการคัดเลือกบุคคลตัวอย่างของชุมชนในด้านความประพฤติและคุณธรรม

4. จัดให้มีการคัดเลือกผู้นำตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ด้านที่ 5 "ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในด้าน
อาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น" ได้แก่

1. จัดให้นักเรียนทบทวนแปลงสาธิตตามความต้องการของท้องถิ่น

2. จัดให้นักเรียนเลี้ยงสัตว์สาธิตทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน

3. จัดให้มีการทำบ่อปลาสาธิต

4. จัดให้มีการจำหน่ายผลิตผลของนักเรียนและชุมชน

5. จัดสอนให้นักเรียนทำปุ๋ยหมักและเผยแพร่แก่ผู้ปกครองและประชาชน

วัตถุประสงค์ด้านที่ 6 "ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสาร เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตในชุมชน" ได้แก่

1. จัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาและผู้บริหาร
โรงเรียน

2. จัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารแก่ชุมชน

3. จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลสำหรับชุมชน

4. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นฝ่ายเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

5. จัดทำเอกสารของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์ด้านที่ 7 "ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจน
บริการด้านวิชาการและวิชาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท" ได้แก่

1. จัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งวิชาการของชุมชน

2. จัดให้มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลิตแก่ชุมชน

3. ประสานงานกับสาธารณสุขุ จัดให้มีการบริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและประชาชน

4. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อส่งเสริมและฝึกฝนอาชีพให้แก่ชุมชน

5. กระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุนให้มีการจัดกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์ที่ 8 "ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา

นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น" ได้แก่

1. จัดให้มีการฝึกฝนกีฬาและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน

2. สนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการขึ้นในโรงเรียนและหมู่บ้าน

3. สนับสนุนให้นักเรียนช่วยกันฟื้นฟู ทนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

4. ร่วมกับชุมชนจัดให้มีกิจกรรม ตามประเพณีของท้องถิ่น

5. ให้บริการสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ แก่ชุมชน

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 13 - 14)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลรัตน์ สุคันธรส (2522 : 30) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 12 พบว่า โรงเรียนที่มีครูพักอยู่ห่างจากโรงเรียนมากไม่สะดวกต่อการปรับปรุงโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน

ทองใบ แทบตาม (2522 : 125) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "Community Elementary School in Viganilocossur : Practice for Possible Adaptation in Thailand" พบว่า โรงเรียนชุมชนประถมศึกษาที่มีหน้าที่ต้องให้บริการแก่ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับบ้านและชุมชนทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม

วรรณี ทองดี (2523 : 30) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน รุ่นที่ 1 - 2 - 3 เกี่ยวกับการใช้โรงเรียนเพื่อพัฒนาชุมชนพบว่า

1. บุคลากรในโรงเรียนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการรวมตัวเพื่อพัฒนาตนเอง

2. โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชนในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งในแง่การจัดกิจกรรมและการให้บริการแก่ชุมชน

3. ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนนั้น โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

อนุชา เทวราชสมบูรณ์ (2523 : 44 - 48) ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่มีต่อกิจกรรมนักเรียนแต่ละประเภท ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับวิชาการ กิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายและนันทนาการ กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองและการประชุม ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้บริหารโรงเรียนครูและผู้ปกครอง ส่วนมากมีเจตคติในเชิงเห็นด้วยกับกิจกรรมนักเรียน แต่ละประเภท เมื่อพิจารณาความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า เจตคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

ฉัตรชัย สิงหนตร (พัฒน์ สุจางค์. 2524 : 97; อ้างอิงจากฉัตรชัย สิงหนตร. ม.ป.ป.) ได้ศึกษาวิจัยความเห็นของผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาชุมชน สรุปว่า ร้อยละ 97 ของผู้นำหมู่บ้านเห็นว่า นอกจากการสอนหนังสือในโรงเรียนตามปกติแล้ว ครูในโรงเรียนประถมศึกษาคควรมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านควบคู่กันไปด้วย

วัน เดชพิชัย (2524 : 74) ได้ศึกษาวิจัยติดตามผลการฝึกอบรมปฏิบัติการโครงการศึกษาศาสตร์พัฒนาชุมชนเบ็ดเสร็จสำหรับครูในโรงเรียนฐานร่วมมือพัฒนาชุมชนในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (เป็นโครงการพิเศษเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้มีมาตรฐานการผลิตและการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น) ผลปรากฏว่าโรงเรียนฐานร่วมมือพัฒนาชุมชน ได้ปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

1. ทํางานด้านการสอน และส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด ส่วนใหญ่ทําแผนงานด้านวิชาการมากกว่าแผนงานด้านกิจกรรมเพื่อประชาชน แต่จัดทําแผนงานไม่ค่อยเหมาะสมและไม่ค่อยละเอียดมากนัก

2. ปฏิบัติงานตามแผนงานไม่ได้ครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดและส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการสอนมากกว่า แผนงานด้านการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และไม่ค่อยได้ผลมากนัก

3. สอนวิธีการพัฒนาท้องถิ่นให้แก่ักเรียนโดยตรง แทรกเข้าไปในวิชาต่างๆ และสอนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ประสพผลดีตามสมควร

4. จัดกิจกรรมเพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาท้องถิ่นไม่ถึงร้อยละ 50 ของโรงเรียนทั้งหมด และที่จัดก็ไม่ได้ผลมากนัก

5. เห็นความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ว่ามีความสำคัญมาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2524 : 23) ได้ประเมินผลโครงการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชน พ.ศ. 2524 พบว่า โรงเรียนชุมชนร้อยละ 60 ได้ช่วยชุมชนในด้านวิชาการและให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น

สุรพงศ์ พูลสุวรรณ (2526 : 78 - 83) ได้ศึกษาบทบาททางการศึกษาของครูใหญ่ต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ยากจนของเขตการศึกษา 11 พบว่า ครูใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่นค่อนข้างมาก

ชนนาค แสนบ่อคือ (2527 : 83 - 88) ได้ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทกับชุมชนในทัศนะของผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองในจังหวัดเลย พบว่า การบริหารและการดำเนินงานทั่วไป การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาโรงเรียนและงบประมาณ การจัดกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนการบริการชุมชนนั้น ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต่างมีทัศนะตรงกัน ในด้านบทบาทที่เป็นความจริงว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทมีความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับปานกลาง และมีความคาดหวังในบทบาทดังกล่าวตรงกันในระดับสูง

เมธินี พนมฤทธิ์ (2529 : 70 - 71) ศึกษาวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานของเจ้าหน้าที่สักระหวงหลัก ระดับปฏิบัติการในการจัดการศึกษานอกระบบเขตพื้นที่ยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการโคราชพัฒนา พบว่า เจ้าหน้าที่สักระหวงหลักส่วนใหญ่มีความร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการปรับปรุงด้านงบประมาณและการฝึกอบรมทางวิชาการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากขึ้น

สนอง สุวรรณวงศ์ (2529 : 97 - 110) ได้ศึกษาบทบาทและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาประชาชนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เมื่อ ปี พ.ศ. 2519 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชนมีน้อย ครูควรจะได้ทำงานเพื่อ งาน อุทิศเวลาเพื่อเด็กและสังคมพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะไว้หลายประการ เป็นต้นว่า โรงเรียน ควรสอนวิชาชีพให้มากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ควรจะได้รับความเห็นชอบจาก ประชาชน เพื่อประชาชนจะได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ได้มากขึ้น

รามิเรซ (Ramirez. 1959 : 2183 - 2184) ศึกษากิจกรรมและวิธีดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนสหรัฐอเมริกา สรุปผลการการวิจัยได้ว่าวิธีการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนชุมชนเป็นอย่างดี คือ โรงเรียนใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน มีการให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชน มีการสำรวจ ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อจะหาแนวทางแนะนำให้ประชาชนรู้จักปรับปรุงตนเอง และชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น มีการใช้ แหล่งวิชาการในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอน ได้อาศัยการตัดสินใจของหมู่คณะ เป็นหลักการในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน และได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับประชาชน

จากผลการศึกษาวิจัยที่นำมากล่าวไว้ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนและครูต่างก็ มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชนที่มีความสำคัญและความจำเป็นมากทั้งนี้คงจะทำได้ด้วยวิธีให้ความรู้แก่นักเรียน ประชาชน และให้บริการแก่ชุมชนในด้านการพัฒนาแต่ก็จัด คำนึงการได้ยังไม่สมบูรณ์นัก เพราะมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อย่างไรก็ตามการวิจัยที่นำมากล่าวอ้างนี้ยังไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาับ การพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนโดยตรงเลย

งานวิจัยและประเมินผลโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)

ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

สะอาด พงอินทร์ (2527 : 142 - 149) ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านชนบท โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารการศึกษาและครู พบว่า ผู้บริหารการศึกษาเห็นว่าบทบาทที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือบทบาทด้านการเมืองการปกครอง ครูเห็นว่าบทบาทที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนบทบาทที่ครูได้รับน้อยที่สุดทั้งผู้บริหารการศึกษาและครูเห็นตรงกัน คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจและอาชีพ สำหรับบทบาทที่ครูและผู้บริหารการศึกษาหวังให้ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ บทบาทด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และข้อคิดเห็นการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครู คือ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนส่งเสริมของประชาชน ความยากจนของประชาชน เงินงบประมาณไม่เพียงพอและขาดบุคลากรด้านอาชีพ

สมพงษ์ แสงศรี (2529 : 93 - 98) ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ปีงบประมาณ 2526 พบว่า ผู้บริหารและครูเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ศูนย์บริการข่าวสาร คัดเลือกอบรมผู้นำชุมชน การสอนวิชาชีพ และศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นและปัจจัยในด้านขนาดของโรงเรียน วัสดุทางการศึกษา อายุ และภูมิฐานะของผู้บริหารโรงเรียนและครูไม่มีผลต่อการจัดกิจกรรมพื้นฐานในโครงการ กศ.พช. แต่อย่างใด

สุรางค์ ชูสิงห์ (2529 : 142 - 149) ศึกษาทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้นำท้องถิ่นต่อบทบาทของโรงเรียนตามโครงการ กศ.พช. จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการ กศ.พช. ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทต่อการพัฒนาชนบท จากการวิเคราะห์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูไม่ได้พิกที่โรงเรียน ทำให้ขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน การวางแผนด้านการศึกษาไม่ดีพอ ไม่ครอบคลุมปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ

โชติ บุณฺทน (2531 : 91 - 110) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมต่อบทบาทของโรงเรียนในการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมากส่วนครูในโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. เห็นว่า โดยส่วนรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผู้บริหารและครูโรงเรียนนอกโครงการ เห็นว่า โดยส่วนรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งผู้บริหารและครูในโรงเรียนนอกโครงการและในโครงการ กศ.พช. เห็นว่าโรงเรียนจัดการด้านกีฬาและนันทนาการมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจและอาชีพน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการต่อบทบาทของโรงเรียนในการจัดการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยส่วนรวมแตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูโรงเรียนในและนอกระบบโครงการมีความคิดเห็นต่อบทบาทของโรงเรียนในการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านกีฬาและนันทนาการแตกต่างกัน ปัญหาในการจัดการการศึกษา พบว่า การขาดงบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการมากที่สุด การแก้ไข้ปัญหา ใช้วิธีการประสานงานระหว่างโรงเรียน ประชาชน หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน เพื่อขอความร่วมมือ

ไพฑูรย์ น้อมกล่อม (2531 : 95 - 107) ศึกษาทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเขตการศึกษา 5 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในเขตการศึกษา 5 มีความเห็นว่า โรงเรียนได้มีการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางในด้านการจัดศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ด้านแหล่งข่าวสารข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการคัดเลือกและพัฒนาผู้นำของท้องถิ่น ส่วนด้านโรงเรียนมีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การจัดศูนย์ประสานงาน การบริการทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านการสำรวจปัญหาความต้องการของชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารแตกต่างกัน มีทัศนะต่อการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยส่วนรวมแตกต่างกัน และปัญหาในการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 5 ได้แก่ ครูไม่มีเวลาพอที่จะจัดบริการ ครูไม่พักอยู่ในหมู่บ้านและขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน ประชาชนส่วนใหญ่ฐานะยากจน ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมกับทาง

โรงเรียนจัด ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหรือการหาความรู้เพิ่มเติม ผู้นำท้องถิ่นขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน ขาดความร่วมมือประสานงานในหน่วยงานต่าง ๆ ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

ศูนย์ดำเนินงานที่ 1 ประกอบด้วยจังหวัดสงขลา สตูล พัทลุง บัตตานี และ นครศรีธรรมราช (ศูนย์ดำเนินงานที่ 1 2527 : 17 - 18) ได้ประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน จำนวน 32 โรงเรียน ใน 5 จังหวัด ในปีงบประมาณ 2528 พบว่าร้อยละ 80 ของโรงเรียนที่ดำเนินงานตามโครงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กล่าวคือ ส่วนมากจัดกิจกรรมที่เสนอแนะได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ร้อยละ 80 ของโรงเรียนในโครงการช่วยเหลือสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการช่วยพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดีและส่งผลให้ครู นักเรียน และประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ในด้านชุมชนนั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 60 ของประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีทุกกิจกรรมและพร้อมที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้สะอาด เป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ สนใจฝึกวิชาอาชีพ เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น

ศูนย์ดำเนินโครงการ กศ.พช. ศูนย์ที่ 2 ประกอบด้วยจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก และอุทัยธานี (ศูนย์ดำเนินงานที่ 2 2527 : 41- 42) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ปี 2527 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูคือการจูงใจให้ชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข เรื่องที่เป็นปัญหากลางก็มีอยู่หลายประการ เช่น การวางแผนครอบครัว สำหรับการดำเนินงานตามโครงการของผู้แทนหมู่บ้านนั้นก็ยังมีปัญหาสำคัญ คือ การให้ชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข และการให้ความร่วมมือของประชาชนในด้านของความต้องการ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้นำท้องถิ่นต้องการให้มีการสำรวจสภาพเศรษฐกิจของชุมชนก่อนดำเนินงานมากที่สุด

ศูนย์ดำเนินงานที่ 9 ประกอบด้วยจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ (ศูนย์ดำเนินงานที่ 9 2527 : 60 - 62) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการปี 2527 แล้วสรุปผลการดำเนินงานไว้ในแต่ละวัตถุประสงค์เป็นรายการกิจกรรม ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำและประสบผลสำเร็จค่อนข้างมาก ได้แก่ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมทำความสะอาด การบริการสุขภาพอนามัย และกิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมที่จัดได้ผลในระดับปานกลาง ได้แก่ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมส่งเสริมวินัยนักเรียน กิจกรรมห้องสมุด และกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน ส่วนกิจกรรมที่จัดแล้วได้ผลค่อนข้างน้อย และจำนวนโรงเรียนที่จัดก็น้อยด้วย คือ กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมการบริหารจิตใจ กิจกรรม กิจกรรมการออมทรัพย์ และกิจกรรมตัดผม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กิจกรรมที่ทำให้ผลมากและทุกโรงเรียนดำเนินการ คือ สืบหาสภาพปัจจุบันปัญหาของชุมชน ที่ได้ผลในระดับปานกลาง คือ วันพบปะก่อนเปิดและเปิดเรียน ส่วนที่ได้ผลค่อนข้างน้อย คือ การทำสามะโนนักเรียน และการจัดครูที่ปรึกษาประจำรุ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กิจกรรมที่ได้จัดทำเกือบทุกโรงเรียนและได้ผลค่อนข้างมาก ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาบ้านเรา กิจกรรมวันประชา่วมใจ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดแล้วได้ผลค่อนข้างน้อย ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มบ้านตัวอย่าง กิจกรรมจัดทำป้ายคติพจน์ คำขวัญ เพื่อการพัฒนา ส่วนกิจกรรมปลูกป่าและสร้างสวนรุกขาคีนั้น แม้จะได้ผลค่อนข้างน้อยแต่ทุกโรงเรียนก็กำลังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การฝึกอบรม และพัฒนาผู้นำนั้นไม่ค่อยได้ผลมากนัก เพราะไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีเพียงบางโรงเรียนเท่านั้นที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 กิจกรรมตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ ส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดจนเป็นที่น่าพอใจเกือบทุกกิจกรรม เช่น แปลงสาธิตการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ บันไดงาช้าง ใช้อุปกรณ์ เสาคอนกรีต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 6 ทุกโรงเรียนได้จัดกิจกรรมศูนย์บริการข่าวสาร และประสบผลสำเร็จพอสมควร แต่มีปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้างในโรงเรียนที่ไม่มีไฟฟ้า เพราะไม่มีงบประมาณ คำนวณเชื่อเพลิง ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายข่าวสาร ทำได้ค่อนข้างน้อย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 7 กิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จค่อนข้างมาก ได้แก่ กิจกรรมบริการสุขภาพ เกือบทุกโรงเรียนทำกิจกรรมนี้เฉลี่ยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ส่วนกิจกรรมการจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์วิชาการแก่นักเรียน และชุมชนจะมีปัญหาในด้านอาคารสถานที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 8 กิจกรรมที่จัดได้ผลสำเร็จมากจนถือว่าเป็นกิจกรรมดีเด่น ได้แก่ กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ และวันสำคัญของท้องถิ่น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 15 - 19) ได้จัดอันดับโรงเรียนที่ดำเนินการโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ในระหว่างปี 2526 - 2527 (600 โรงเรียน) ปรากฏว่าโรงเรียนที่จัดอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งหมายถึง โรงเรียนที่จัดกิจกรรมได้ผลดีมาก บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทั้ง 8 ข้อ ถือเป็นตัวอย่างและสามารถให้บริการชุมชนได้ผลดีมาก มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 18.90 ส่วนโรงเรียนที่จัดได้ผลดี คือจัดกิจกรรมได้ผลดี บรรลุวัตถุประสงค์ 8 ข้อ สามารถให้บริการชุมชนได้ดี คิดเป็นร้อยละ 36.57 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่ดำเนินการโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ส่วนใหญ่สามารถจัดกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 6 - 7) ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับการเก็บรวบรวมโดยศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทแห่งชาติ ซึ่งใช้แบบสอบถาม กชช. 1 ก. สอบถาม คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน 35 แห่งใน 16 จังหวัด ในพื้นที่ดำเนินการของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. 2526 - 2527 พบว่า ประชาชนให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับโรงเรียนในการสำรวจปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านด้วยดี โรงเรียนอบรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพต่าง ๆ และความเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านได้ปานกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ ได้รับข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากศูนย์บริการข่าวสารของโรงเรียนเป็นอย่างดี ในด้านกิจกรรมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น โรงเรียนให้บริการชุมชนเป็นอย่างมาก ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนมีส่วนในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ มากกว่าที่จะดำเนินการตามโครงการ

ศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทแห่งชาติ ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามแผนพัฒนาพื้นที่ชนบทยากจนได้ดำเนินการสำรวจภาคสนามและประเมินผลการ

ดำเนินงานโครงการในช่วง 3 ปีแรก (พ.ศ. 2525 - 2527) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ระยะที่ 5 โดยการสุ่มตัวอย่างจาก 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา จังหวัดละ 3 อำเภอ อำเภอละ 8 หมู่บ้าน รวม 72 หมู่บ้าน จากการประเมินผลดังกล่าว พบว่า (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ. 2529 : 44) โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านชนบท ยากจน (กศ.พช.) มีความยากลำบากในการดำเนินงานพอสมควรประชาชนในหมู่บ้านร้อยละ 18 ได้เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นและปรากฏว่าร้อยละ 57 ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิชาที่ได้รับการฝึกอบรมมีประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้าน ร้อยละ 21 ของประชาชนในหมู่บ้านได้เข้ารับการฝึกอบรมตามที่โรงเรียนจัดขึ้น ส่วนในด้านบทบาทของครูในการช่วยเหลือให้คำแนะนำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาอื่น ๆ นั้น พบว่า ครูมีส่วนช่วยเหลือแนะนำค่อนข้างน้อยสิ่งที่พบจากการประเมินอีกประการหนึ่งคือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับอำเภอยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการดำเนินโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทยากจน

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ซึ่งเป็นโครงการสำคัญโครงการหนึ่ง ในแผนพัฒนาชนบทที่ที่ยากจนตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526 ปีละ 600 โรงเรียน ในพื้นที่เป้าหมาย 38 จังหวัด นั้นยังไม่ได้มีการวิจัยและประเมินผลที่เป็นภาพรวมชัดเจนนัก แต่เท่าที่ปรากฏจากที่บางศูนย์ที่บางศูนย์ดำเนินงาน บางจังหวัดได้ดำเนินงานประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปี ก็พอสรุปได้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดพอสมควร มีบางกิจกรรมเท่านั้นที่ค่อนข้างจะมีปัญหาอยู่บ้าง ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานบางกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยเวลา และจัดเป็นการต่อเนื่องจึงจะบังเกิดผลอย่างแท้จริง

สมมุติฐานการวิจัย

ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดการหาค่ากับข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่

1.1 ข้าราชการครูในโรงเรียนโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งแบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 44 คน และครูผู้สอน จำนวน 387 คน รวมจำนวน 431 คน

1.2 กรรมการหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนในโครงการ กศ.พข. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี แบ่งเป็น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 111 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 666 คน รวมจำนวน 777 คน

รวมประชากรทั้งสิ้น 1,028 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มข้าราชการครู ทำการคัดเลือกโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพวก (Stratified) และเทียบสัดส่วนหาจำนวนตัวอย่างโดยตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ดังนี้

- 2.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 9 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 9 คน
- 2.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 32 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 30 คน
- 2.2.3 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 3 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 3 คน
- 2.2.4 ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 64 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 56 คน
- 2.2.5 ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 273 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 160 คน
- 2.2.6 ครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 50 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 44 คน

2.2 กลุ่มกรรมการหมู่บ้าน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ
แบ่งพวก (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนจำนวนตัวอย่าง โดยตาราง
ของเครซีและมอร์แกน ได้ดังนี้

- 2.2.1 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน
23 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน
- 2.2.2 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนขนาดกลาง
จำนวน 83 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 69 คน
- 2.2.3 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน
5 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน
- 2.2.4 ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตบริการโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 138 คน
ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 102 คน
- 1.2.5 ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตบริการโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 498 คน
ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 216 คน

1.2.6 ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตบริการโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 30 คน

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 744 คน

ตาราง 1 สรุปจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	จำนวนประชากร				จำนวนกลุ่มตัวอย่าง			
	ข้าราชการครู		กรรมการหมู่บ้าน		ข้าราชการครู		กรรมการหมู่บ้าน	
	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ขนาดเล็ก	9	64	23	138	9	56	22	102
ขนาดกลาง	32	273	83	498	30	160	69	216
ขนาดใหญ่	3	50	5	30	3	44	5	28
รวม	44	387	111	666	42	260	96	346
จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,208 คน					กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 744 คน			

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนโครงการ กศ.พช. ประกอบด้วยคำถาม 44 ข้อ แยกตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. แต่ละด้าน 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 11 ข้อ
2. ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น

จำนวน 3 ข้อ

3. ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน

จำนวน 6 ข้อ

4. ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ จำนวน 4 ข้อ
5. ด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ จำนวน 5 ข้อ
6. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร จำนวน 5 ข้อ
7. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้าน

วิชาการและอาชีพ จำนวน 5 ข้อ

8. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ

ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนโครงการ กศ.พช. ตามวัตถุประสงค์ 8 ด้าน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ กศ.พช.
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือ และศึกษาแบบประเมินโครงการ กศ.พช. ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แล้วนำความรู้และแนวคิดที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และกรรมการผู้ควบคุมปริญญาพันธ์ ตรวจสอบและแก้ไขความบกพร่อง
4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 50 คน และกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 50 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอลงนามจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรีเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือให้ข้าราชการครูในสังกัด ตอบแบบสอบถาม
2. ส่งแบบสอบถามให้ข้าราชการครูตอบ โดยขอความร่วมมือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีข้าราชการครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง สำหรับแบบสอบถามที่ให้กรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ตอบ ได้ขอความร่วมมือจากอำเภอและผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียน ให้แนบแบบสอบถามไปให้กรรมการหมู่บ้านตอบ
3. ผู้ตอบแบบสอบถามได้ส่งแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมา แบ่งเป็นข้าราชการครู จำนวน 393 ชุด กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 376 ชุด รวมทั้งสิ้น 699 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.92 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การจัดกระทำกับข้อมูล

1. แบ่งแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (เฉพาะตอนที่ 2)
2. นำคะแนนที่แทนระดับการปฏิบัติงานที่ได้มาหาค่าสถิติโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - X
3. รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามตอนที่ 3 (เสนอไว้ในภาคผนวก)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	$S.D.$	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 171)

$$L = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อคำถามในแบบสอบถาม
 S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว (One - Way Classification)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าอัตราส่วนวิกฤติ
 MS_b แทน ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

4. ทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ นิวแมน - คูลส์ (Newman Keuls Test) (วิเชียร เกตุสิงห์. 2525 : 112 - 114)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ สำหรับแทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ขั้นของความอิสระ
F	แทน	อัตราส่วนวิกฤติ
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ทิศนะของข้าราชการครู และกรรมการหมู่บ้าน ต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. 8 ด้าน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 1 ทักษะของข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของ
โครงการ กศ.พช. 8 ด้าน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
สระบุรี การแปลผลกระทำโดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับต่าง ๆ ตามเกณฑ์
การประเมินของ เบสท์ (Best. 1970 : 189) ดังนี้

1.00 - 1.49 หมายความว่า ทำได้น้อยที่สุดหรือไม่ทำเลย

1.50 - 2.49 หมายความว่า ทำน้อย

2.50 - 3.49 หมายความว่า ทำปานกลาง

3.50 - 4.49 หมายความว่า ทำมาก

4.50 - 5.00 หมายความว่า ทำมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตารางที่ 2 - 13

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของ โครง กศ.พช. ทั้ง 8 ด้าน ในโรงเรียน
ทุกขนาด สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์	ข้าราชการครู						กรรมการหมู่บ้าน						รวม	
	ผู้บริหาร		ผู้สอน		รวม		กำหนด/ผชบ.		ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวม			
X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.			
1. ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน	4.03	0.49	3.93	0.84	3.94	0.48	1.10	0.44	3.87	0.61	3.92	0.59	0.93	0.54
2. ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น	3.52	0.88	3.34	0.84	3.37	0.85	3.65	0.66	3.26	0.83	3.34	0.81	3.35	0.83
3. ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน	3.78	0.71	3.55	0.83	3.58	0.81	3.77	0.76	3.49	0.84	3.55	0.83	3.56	0.82
4. ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ	3.26	1.08	3.25	0.89	3.25	0.92	3.59	0.74	3.33	0.94	3.39	0.90	3.33	0.91
5. ด้านให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ	2.64	0.92	2.64	1.05	2.64	1.04	3.15	1.05	2.81	1.01	2.88	1.03	2.77	1.04

ตาราง 2 (ต่อ)

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์	ข้าราชการครู						กรรมการหมู่บ้าน						รวม	
	ผู้บริหาร		ผู้สอน		รวม		กักกัน/ผกบ.		ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวม			
X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.			
6. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร	3.73	0.83	3.54	0.84	3.57	0.84	3.82	0.75	3.56	0.87	3.62	0.85	3.59	0.85
7. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ	3.56	0.77	3.38	0.86	3.40	0.85	3.75	0.76	3.44	0.81	3.50	0.81	3.46	0.83
8. ด้านการปรับปรุงให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น	3.94	0.69	3.65	0.85	3.69	0.79	3.96	0.68	3.73	0.82	3.78	0.80	3.74	0.80
รวม	3.56	0.66	3.41	0.67	3.43	0.67	3.72	0.60	3.45	0.70	3.50	0.69	3.47	0.68

จากค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมแสดงว่า ข้าราชการครูมีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะครูผู้สอน แต่ผู้บริหารเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนกรรมการหมู่บ้าน โดยเฉพาะกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และทั้งกรรมการหมู่บ้านและข้าราชการครู มีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า วัตถุประสงค์ด้านที่ 1, 3, 6 และ 8 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก วัตถุประสงค์ด้านที่ 2, 4, 5 และ 7 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครง กศ.พช. ปี 8 ด้าน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์	ข้าราชการครู				กรรมการหมู่บ้าน				รวม					
	ผู้บริหาร		ผู้สอน		กำนัน/ผอ.บ.		ผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม				
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.						
1. ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน	3.81	0.43	3.90	0.49	3.89	0.48	4.27	0.40	3.85	0.62	3.93	0.61	3.92	0.56
2. ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น	3.26	0.76	3.32	0.76	3.31	0.75	3.91	0.47	3.32	0.83	3.35	0.82	3.34	0.79
3. ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน	3.76	0.32	3.69	0.72	3.70	0.67	4.00	0.60	3.43	0.84	3.54	0.83	3.59	0.78
4. ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ	3.36	0.92	3.34	0.91	3.34	0.90	3.81	0.57	3.22	0.96	3.33	0.93	3.34	0.92
5. ด้านให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ	2.16	0.80	2.60	0.96	2.54	0.95	3.15	1.15	2.45	1.02	2.58	1.07	2.56	1.03

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกันทั้งผู้บริหารและผู้สอน ส่วนกรรมการหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารวมทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า วัตถุประสงค์ด้านที่ 2, 4, 5, 6 และ 7 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนวัตถุประสงค์ด้านที่ 1, 3 และ 8 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์	ข้าราชการครู				กรรมการหมู่บ้าน				รวม					
	ผู้บริหาร		ผู้สอน		รวม		กักกัน/ผจญ.			ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวม		
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.		X	S.D.	X	S.D.	
6. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร	3.84	0.81	3.54	0.84	3.58	0.84	3.73	0.77	3.75	0.77	3.75	0.77	3.67	0.80
7. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ	3.65	0.83	3.32	0.85	3.36	0.85	3.65	0.82	3.52	0.75	3.55	0.77	3.47	0.81
8. ด้านการปรับปรุงให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น	4.00	.069	3.64	0.77	3.69	0.77	3.82	0.74	3.83	0.78	3.83	0.77	3.76	0.77
รวม	3.63	0.68	3.35	0.66	3.39	0.67	3.61	0.63	3.57	0.66	3.58	0.65	3.49	0.66

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ในโรงเรียนขนาดกลางข้าราชการครูมีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะครูผู้สอน แต่ผู้บริหารเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิและกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน และเมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ย รวมทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า วัตถุประสงค์ด้านที่ 1, 3, 6 และ 8 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนวัตถุประสงค์ด้านที่ 2, 4, 5 และ 7 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ข้าราชการครูมีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกันทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน ส่วนกรรมการหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า วัตถุประสงค์ด้านที่ 1, 6, 7 และ 8 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนวัตถุประสงค์ด้านที่ 2, 3, 4 และ 5 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 1 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุก	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กักกัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		ประเภท	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมทำความสะอาด	4.76	0.43	4.44	0.82	4.35	0.68	4.34	0.82	4.40	0.79
2. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น	2.76	1.10	2.87	1.11	3.51	1.14	3.28	1.14	3.12	1.15
3. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติไทย	3.26	1.18	2.89	1.03	3.55	1.09	3.25	1.16	3.15	1.12
4. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการประกอบอาหารกลางวันและให้นักเรียนปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการรับประทานอาหาร	4.63	0.63	4.50	0.71	4.58	0.52	4.42	0.83	4.48	0.74
5. โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้ฝึกทำสมาธิ เพื่อทำจิตใจสงบ	4.05	0.90	4.07	0.91	4.00	0.88	3.78	1.03	3.93	0.97

ตาราง 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุกประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		X	S.D.
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.		
6. โรงเรียนจัดใหม่กิจกรรมออมทรัพย์ เพื่อให้ นักเรียนฝึกออมทรัพย์	3.92	1.08	3.68	1.12	4.05	0.84	3.81	1.08	3.78	1.08
7. โรงเรียนจัดใหม่กิจกรรมเกี่ยวกับแสดงความ กตัญญู	4.50	0.69	4.53	0.74	4.50	0.70	4.33	0.96	4.44	0.84
8. โรงเรียนจัดใหม่กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียน	4.76	0.59	4.67	0.66	4.50	0.99	4.32	0.88	4.50	0.82
9. โรงเรียนจัดสอนนักเรียนให้รู้จักถนอมอาหาร	4.03	0.88	4.04	0.90	4.06	0.90	3.73	1.09	3.90	0.99
10. โรงเรียนจัดใหม่กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน โดยครูและนักเรียนช่วยกันจัด	4.76	0.43	4.50	0.77	4.49	0.79	4.27	1.02	4.41	0.89

ตาราง 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุกประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวมทุกประเภท	
11. โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้อาวุโส เพื่อให้ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นความสำคัญของผู้อาวุโส	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
	2.84	1.22	3.06	1.12	3.56	1.01	3.08	1.10	3.12	1.12

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
ปฏิบัติกิจกรรมมีทั้ง 11 กิจกรรม ในวัตถุประสงค์ด้านที่ 1 ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับมาก
กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การจัดให้กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือกิจกรรมประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น
กิจกรรมอนุรักษ์วรรณคดีไทย และกิจกรรมเกี่ยวกับผู้อาวุโสเพื่อให้ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้าน
ได้เห็นความสำคัญของผู้อาวุโส

ตาราง 7 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 2 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุกประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวมทุกประเภท	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.		
1. ครูและนักเรียนร่วมกันสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาของท้องถิ่น โดยให้แบบสำรวจ	2.97	1.22	2.83	1.10	3.17	2.97	2.85	1.03	2.88	1.06
2. ครูไปเยี่ยมบ้านของนักเรียน เพื่อสนทนากับผู้ปกครองนักเรียน ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	3.82	0.98	3.64	0.95	3.85	0.95	3.32	1.11	3.53	1.05
3. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อให้ครูผู้ปกครองนักเรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	3.76	1.05	3.56	1.06	3.92	0.88	3.63	1.03	3.63	1.03

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 2 อยู่ในระดับมาก
มีกิจกรรมเดียวที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือกิจกรรมครูและนักเรียนร่วมกันสำรวจ
สภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้แบบสำรวจ

ตาราง 8 (ต่อ)

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุกประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กักกัน/ผู้เฝ้าบ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		ประเภท	รวมทุก
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
5. โรงเรียนจัดให้มีการปลูกพืชขึ้นต้น เพื่อความร่มรื่น สวยงามและเพิ่มพูนรายได้	4.18	0.77	3.74	1.07	3.71	1.09	3.51	1.15	3.66	1.11
	3.34	1.19	3.00	1.14	3.54	1.12	3.18	1.20	3.16	1.18
6. โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านตัวอย่างที่สะอาดเป็นระเบียบดูสุสัสดกษณะ										

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
 ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมในวัตถุประสงค์ ด้านที่ 2 ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับมาก
 ยกเว้นกิจกรรมการจัดทำป้ายคำขวัญเพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์พัฒนาชุมชนติดตั้งไว้ตามที่สาธารณะ
 และกิจกรรมร่วมกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านตัวอย่างที่สะอาด เป็นระเบียบ และถูกสุขลักษณะ
 โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 9 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 4 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุก ประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		X	S.D.
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.		
1. โรงเรียนจัดให้มีการกิจกรรมการคัดเลือกและพัฒนาผู้นำในหมู่บ้าน ให้เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์เสียสละทำเพื่อส่วนรวม	2.95	1.33	3.01	1.16	3.51	0.98	3.19	1.17	3.15	1.16
2. โรงเรียนจัดให้มีการกิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง	3.92	1.08	3.80	1.01	3.99	0.92	3.73	1.04	3.80	1.02
3. โรงเรียนจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลตัวอย่างของชุมชนในด้านความประพฤติและคุณธรรม	3.21	1.26	3.15	1.10	3.51	1.14	3.29	1.13	3.25	1.13
4. โรงเรียนจัดให้มีการดำเนินการให้ประชาชนได้เสนอแนะบุคคลในท้องถิ่นที่สมควรยกย่องเป็นผู้นำ	2.97	1.26	3.05	1.11	3.33	1.10	3.13	1.23	3.11	1.18

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 4 ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับ
ปานกลาง ยกเว้นกิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ตาราง 10 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุก	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		ประเภท	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. โรงเรียนจัดให้นักเรียนหาแปลงเกษตรสาธิตตามความต้องการของท้องถิ่น	3.58	1.00	3.30	1.27	3.77	1.24	3.45	1.22	3.44	1.24
2. โรงเรียนจัดให้นักเรียนเสี่ยงปลูสดู	2.21	1.40	2.39	1.39	2.78	1.45	2.49	1.37	2.47	1.39
3. โรงเรียนจัดให้มีการเสี่ยงปลาเป็นตัวอย่าง	2.11	1.50	2.23	1.53	2.91	1.44	2.51	1.48	2.42	1.51
4. โรงเรียนจัดให้มีการจำหน่ายผลิตผลของนักเรียนแก่ชุมชน	2.50	1.25	2.49	1.33	3.19	1.37	2.79	1.32	2.71	1.34
5. โรงเรียนจัดให้มีการสอนให้นักเรียนทำปุ๋ยหมักและเผยแพร่แก่ผู้ปกครองและประชาชน	2.79	1.23	2.81	1.25	3.14	1.26	2.81	1.27	2.85	1.26

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติ
กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 อยู่ในระดับปานกลาง
ยกเว้นกิจกรรมจัดให้นักเรียนเลี้ยงปลาสัตว์ และกิจกรรมจัดให้มีการเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง
โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ตาราง 11 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 6 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุก	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		ประเภท	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษา และผู้บริหาร โรงเรียน	4.08	0.97	3.78	1.03	4.09	0.96	3.90	1.08	3.88	1.04
	4.32	0.96	3.85	1.15	4.05	1.15	3.81	1.21	3.88	1.17
	2.82	1.18	2.94	1.21	3.27	1.19	3.07	1.20	3.03	1.21
3. โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการ รวบรวมข้อมูลสำหรับชุมชน										

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุก ประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ		X	S.D.
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
4. โรงเรียนส่งเสริมให้เด็กเรียนเป็นฝ่ายเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	3.89	1.06	3.75	0.95	3.91	1.08	3.61	1.12	3.71	1.05
5. โรงเรียนจัดทำเอกสารของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	3.55	1.27	3.41	1.14	3.79	0.93	3.41	1.10	2.42	1.51

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 6 อยู่ในระดับมาก
ยกเว้นกิจกรรมจัดตั้งคณะกรรมการการปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลสำหรับชุมชน และกิจกรรมจัดทำ
เอกสารของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวดสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน โรงเรียนปฏิบัติอยู่
ในระดับปานกลาง

ตาราง 12 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 7 ของโครงการ กศ.พ. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม							รวมทุก ประเภท				
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน				ผู้ทรงคุณวุฒิ			
X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.					
1. จัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการชุมชน 2. โรงเรียนประสานงานกับสาธารณสุข จัดให้บริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและประชาชน 3. โรงเรียนจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ 4. โรงเรียนประสานงานคณะกรรมการวางแผนพัฒนาโรงเรียน 5. โรงเรียนกระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน	3.66	1.10	3.65	1.07	3.90	1.04	3.58	1.10	X	S.D.	X	S.D.
	4.37	0.75	4.24	0.88	4.41	0.84,	4.07	1.01				
	3.50	0.92	3.22	1.05	3.59	1.01	3.24	1.05				
	3.39	1.03	3.09	1.17	3.46	1.11	3.20	1.06				
	2.89	1.23	2.69	1.28	3.37	1.05	3.07	1.25				

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียน
ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 7 อยู่ในระดับ
ปานกลาง ยกเว้นกิจกรรมให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และกิจกรรมประสานงานกับ
สาธารณสุข จัดให้มีบริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน และประชาชน โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ตาราง 13 แสดงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 8 ของโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ประเภทผู้ตอบแบบสอบถาม								รวมทุกประเภท	
	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน		ผู้ทรงคุณวุฒิ			
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. โรงเรียนจัดให้มีการฝึกและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน	3.39	1.24	3.12	1.23	3.55	1.11	3.32	1.26	3.27	1.24
2. โรงเรียนสนับสนุนให้กิจกรรมนันทนาการขึ้นในโรงเรียนและหมู่บ้าน	3.74	0.89	3.25	1.10	3.76	1.01,	3.42	1.14	3.41	1.11
3. โรงเรียนสนับสนุนให้เด็กเรียนช่วยกันฟื้นฟู ทุนบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น	3.61	1.03	3.42	1.07	3.83	1.11	3.62	1.11	3.57	1.10
4. โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดให้มีกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น	4.32	0.70	4.25	0.94	4.37	0.72	4.20	0.95	4.25	0.91
5. โรงเรียนให้บริการสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ แก่ชุมชน	4.63	0.59	4.24	0.95	4.28	0.84	4.09	1.01	4.20	0.95

จากคะแนนเฉลี่ยแสดงว่า ทั้งข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 8 อยู่ในระดับมาก ยกเว้นกิจกรรมจัดให้มีการฝึกและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน และกิจกรรมสนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการขึ้นในโรงเรียนและหมู่บ้าน โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 14 - 23

ตาราง 14 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทั้ง 8 ด้าน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.6795	0.3398	0.4818
ภายในกลุ่ม	649	301.6059	0.4647	
รวม	651	302.2854		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 14 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 15 เปรียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 1 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.4268	0.4134	0.4847
ภายในกลุ่ม	663	195.1480	0.2943	
รวม	665	195.5748		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตาราง 15 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 1 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ด้านที่ 2
 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.0558	0.0279	0.9602
ภายในกลุ่ม	666	458.0249	0.6877	
รวม	668	458.0807		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 16 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการ
 หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
 ของโครงการ กศ.พข. ข้อที่ 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 17 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 3
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.4735	1.2368	0.1599
ภายในกลุ่ม	661	444.6328	0.6727	
รวม	663	447.1064		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 17 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการ
หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทักษะต่อการปฏิบัติงาน ตามวัตถุประสงค์
ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 3 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 18 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 4
 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.5376	0.2688	0.7251
ภายในกลุ่ม	665	555.7895	0.8358	
รวม	667	556.3271		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 18 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการ
 หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงาน ตามวัตถุประสงค์
 ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 4 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 19 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	11.8178	5.9089	0.0040**
ภายในกลุ่ม	661	699.9633	1.0589	
รวม	663	711.7811		

**มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 19 พบว่า ข้าราชการครู และกรรมการ
หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ นิวแมน-คูลส์ ปรากฏ
ดังตาราง 20

ตาราง 20 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
ด้านที่ 5 ของโครงการ กศ.พช. จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		2.5630	2.8368	2.9359
ขนาดเล็ก	2.5630			
ขนาดกลาง	2.8368	0.2738*		
ขนาดใหญ่	2.9359	0.3726*	0.0991	

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการทดสอบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ทักษะของข้าราชการครูและกรรมการ
หมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ของโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียน
ขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะของข้าราชการครูและ
กรรมการหมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ และ
โรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนทักษะของข้าราชการ
และกรรมการหมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ของโรงเรียนขนาดกลาง
และโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 21 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 6
 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	6.8078	3.4039	0.1084
ภายในกลุ่ม	665	470.1283	0.7070	
รวม	667	476.9360		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 21 พบว่า ข้าราชการครู และกรรมการ
 หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
 ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 6 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 22 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 7
 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.3884	0.1942	0.7524
ภายในกลุ่ม	663	452.4243	0.6824	
รวม	665	452.8127		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 22 พบว่า ข้าราชการครู และกรรมการ
 หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
 ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 7 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 23 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 8
 จำนวนตามขนาดของโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.0809	1.5405	0.0891
ภายในกลุ่ม	666	422.8151	0.6349	
รวม	668	425.8961		

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ตามตาราง 23 พบว่า ข้าราชการครูและกรรมการ
 หมู่บ้าน ของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีทักษะต่อการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์
 ของโครงการ กศ.พช. ข้อที่ 8 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.
 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้แสดงไว้ในภาคผนวก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำนวนตามขนาดของโรงเรียนตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนโครงการ กศ.พช. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสระบุรี จำนวน 302 คน และกรรมการหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. จำนวน 442 คน รวมทั้งสิ้น 744 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ 8 ด้านของโครงการ กศ.พช. เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีคำถามทั้งหมดจำนวน 44 ข้อ ได้นำไปทดลองหาความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95 ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดถามปัญหาและแนวทางแก้ไข

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ได้ส่งแบบสอบถามให้ข้าราชการครูตอบ โดยขอความร่วมมือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีข้าราชการครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนแบบสอบถามที่ให้กรรมการหมู่บ้านตอบ ได้ขอความร่วมมือจากอำเภอและผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียน นำแบบสอบถามไปให้กรรมการหมู่บ้านตอบ

ผลปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมา จำนวนเป็นข้าราชการครู จำนวน 393 ชุด และกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 376 ชุด รวมทั้งสิ้น 669 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.92 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - X

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติดังนี้

1. หาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทั้ง 8 ด้าน รวมทั้งขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากนั้นยังหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายกิจกรรมรวม 44 กิจกรรม แล้วนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าตามที่กำหนดไว้
2. เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. 8 ด้าน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ นิวแมน-คูลส์
3. รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบมา แล้วรวบรวมไว้ในภาคผนวก

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาการปฏิบัติงานโครงการ กศ.พช. ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช 8 ด้าน

1.1 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนทกขนาด

ตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ส่วนการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสภาพท้องถิ่น ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ ด้านให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบและด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและวิชาชีพโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

ตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้านของโรงเรียนขนาดเล็ก เห็นว่าการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ด้านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ส่วนการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสภาพท้องถิ่น ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ ด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบ ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดกลาง

ตามทัศนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการหมู่บ้านของโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ส่วนการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสภาพท้องถิ่น ด้านการคัดเลือกผู้นำ ด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบและด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดใหญ่

ตามที่คณะกรรมการครูและกรรมการหมู่บ้านของโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่าการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ด้านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่นโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ส่วนการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจการพัฒนาชุมชนด้านการคัดเลือกผู้นำ และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ผลการปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์แต่ละด้านของโครงการ กศ.พช. ตามที่คณะกรรมการครูและกรรมการหมู่บ้าน โดยไม่จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ปรากฏดังนี้

วัตถุประสงค์ด้านที่ 1 มีกิจกรรมทั้งหมด 11 กิจกรรมส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมากกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติน้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น และกิจกรรมเกี่ยวกับผู้อาวุโส เพื่อให้ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นความสำคัญของผู้อาวุโส

วัตถุประสงค์ด้านที่ 2 มีกิจกรรมทั้งหมด 3 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมครูและนักเรียนช่วยกันสำรวจสภาพปัจจุบัน และปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้แบบสำรวจ

วัตถุประสงค์ด้านที่ 3 มีกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่นคือ การประสานงานกับสาธารณสุข และพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมร่วมมือกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านที่สะอาด เป็นระเบียบและถูกสุขลักษณะ

วัตถุประสงค์ด้านที่ 4 มีกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่น กิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่างกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมการดำเนินการให้ประชาชนได้เสนอแนะบุคคลในท้องถิ่นที่สมควรยกย่องเป็นผู้นำ

วัตถุประสงค์ด้านที่ 5 มีกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่อนข้างน้อย) กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ โรงเรียนจัดให้มีการเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมให้นักเรียนทำแปลงเกษตรสาธิตตามความต้องการของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ด้านที่ 6 มีกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมจัดตั้งกรรมการปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลสำหรับชุมชน กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมการประชุมร่วมกัน ระหว่างครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน

วัตถุประสงค์ด้านที่ 7 มีกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมประสานงานกับสาธารณสุขจัดให้บริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและประชาชน กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมการกระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์ด้านที่ 8 มีกิจกรรมทั้งหมด 5 กิจกรรม ส่วนใหญ่โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่นคือ ร่วมกับชุมชนให้มีกิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่นคือ กิจกรรมจัดให้มีการฝึกและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทุกด้าน ปรากฏว่า โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทุกด้าน โดยเปรียบเทียบทีละด้าน ปรากฏว่า ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญเกือบทุกด้าน ยกเว้น วัตถุประสงค์ด้านที่ 5 คือการให้การศึกษากับประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.5 ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.

เมื่อใช้เกณฑ์ประเมินค่าเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. แล้ว ปรากฏว่า วัตถุประสงค์ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งส่งเสริมกีฬานั้นพบว่าการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมดังกล่าวอยู่ในความสนใจและเป็นความต้องการของชุมชน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ต่อเนื่อง นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และปฏิบัติได้จริง ๆ ทั้ง

นักเรียนและชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ได้รับความรู้และความเข้าใจ กิจกรรมเหล่านี้จึงปรากฏชัดเจนว่ากิจกรรมอื่น เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมดังกล่าวปฏิบัติได้มากอาจเป็นเพราะว่าส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานในหน้าที่ของโรงเรียน

ส่วนการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. อีก 4 ด้าน คือ ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ด้านการรู้จักการคัดเลือกผู้นำ ด้านการให้การศึกษแก่ประชาชนทั้งในระบบ และนอกระบบ และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาชีพ โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่ามีการปฏิบัติน้อยกว่ากิจกรรม 4 ด้านแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรม 4 ด้านหลัง เป็นกิจกรรมที่จะต้องประสานงานกับชุมชนภายนอกโรงเรียนและหน่วยงานอื่นเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ เช่น ในเรื่องเวลา ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีหน้าที่ที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้สมบูรณ์ที่สุด จึงแทบจะไม่มีเวลาสำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ ในเรื่องงบประมาณโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณครั้งเดียวคือในปีแรกที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ และมีความจำกัดไม่เพียงพอในการดำเนินการ ในเรื่องบุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ทั้ง 8 ด้าน ดังกล่าว สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการ กศ.พข. เมื่อปี พ.ศ. 2528 - 2529 ในโรงเรียน จำนวน 600 โรงเรียน จำนวนพื้นที่ปฏิบัติการ 38 จังหวัด ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลปรากฏว่า ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น จัดทำได้ในระดับมากทั้งสองปี (2528 - 2529) และปี พ.ศ. 2529 ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสารจัดทำให้ในระดับมาก ส่วนวัตถุประสงค์ด้านอื่น (อีก 4 ด้าน) จัดทำได้ในระดับปานกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 297)

กิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ที่โรงเรียนปฏิบัติได้ไม่มากนัก จากการศึกษา พบปัญหาหลายประการ เช่น ครูไม่มีเวลา ครูไม่มีความรู้และประสบการณ์ โรงเรียนและชุมชนขาดการประสานงานกัน ประชาชนยากจนและไม่มีความรู้ ประชาชนไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนและชุมชนอยู่ห่างไกลกัน บุคลากรของโรงเรียนไม่อยู่ในท้องที่ เป็นต้น การแก้ปัญหาเพื่อที่จะให้โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ดังกล่าวได้มากขึ้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกัน จะต้องดำเนินการทำความเข้าใจกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบเป้าหมายของโครงการ รายละเอียดที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนได้ตื่นตัวมีความพร้อมที่จะร่วมโครงการ ในเรื่องปัจจัยที่จะสนับสนุนโครงการหน่วยเหนือหรือหน่วยงานบังคับบัญชาควรจะสนับสนุนพอสมควรเพื่อให้มี วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรเพียงพอ ในเรื่องกระบวนการดำเนินการควรมีการให้ความรู้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้าราชการครูจะต้องมีความรู้พิเศษเหมาะสมกับกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติ

การที่ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 การให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยกว่าวัตถุประสงค์ข้ออื่นนั้น อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำในวัตถุประสงค์ด้านนี้ อันได้แก่ การจัดทบทวนเปลี่ยนสภาพตามความต้องการของท้องถิ่น การเลี้ยงปศุสัตว์ การเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง การจัดจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนแก่ชุมชน และการจัดทำนุญหมักเพื่อเผยแพร่ต่อประชาชน เป็นต้น จะต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนมากมาย เช่น ปัจจัยด้านสถานที่ที่ทบทวนเปลี่ยนสภาพจะต้องมีที่ดิน เลี้ยงสัตว์ จะต้องมีความรู้ เลี้ยงปลาจะต้องมีบ่อน้ำ ปัจจัยด้านบุคลากรต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านนั้น ๆ ปัจจัยด้านงบประมาณจะต้องมีเงินทุนมาก เป็นต้น แต่จากการสำรวจพบว่า โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์ ขาดสถานที่ ประชาชนขาดที่ทำกิน ประชาชนไม่ค่อยสนใจวิชาชีพใหม่ ๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ประชากรรุ่นใหม่สนใจทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าการทำงานภาคเกษตร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ด้านนี้ทั้งสิ้น ฉะนั้น โรงเรียนจึงปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยกว่ากิจกรรมตามวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ

ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้ผู้เกี่ยวข้องจัดวิทยากรที่มีความรู้เพียงพอมาช่วยโรงเรียน จัดทำเอกสารประกอบการสอนวิชาชีพให้แก่ข้าราชการครู ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอในการแก้ปัญหาของการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 ได้ดีเท่าที่ควร ฉะนั้น นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าว ควรจะดำเนินการอย่างอื่นอีก เช่น การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ กศ.พช. ควรเลือกโรงเรียนที่มีสถานที่เพียงพอให้ประชาชนมีส่วนร่วม จัดหาบุคลากรจากหน่วยงานอื่นหรือในท้องถิ่นให้ช่วยสอนในบางเรื่องที่เป็นปัญหา เป็นต้น

การที่ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 1 การปรับปรุงการเรียนการสอน โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่าวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ นั้นอาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติในวัตถุประสงค์ด้านนี้ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติอยู่แล้ว เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายและแผนพัฒนาการประถมศึกษาปีที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

สำหรับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้าราชการครูผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิในกรรมการหมู่บ้าน และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไปนั้น สามารถอภิปรายได้ ดังต่อไปนี้

ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับปานกลาง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เฉพาะข้าราชการครูสายผู้บริหารและกรรมการหมู่บ้านตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียน (ตำแหน่งครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน) เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและข้าราชการพลเรือนสามัญในสถานศึกษานั้น ๆ ตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ 1/2523 (สนอง เครือมาก. 2534 : 300) และผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นผู้นำในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน เกือบทั้งหมดตามกฎหมายปกครอง (นรินทร์ พานิชกิจ และทินกร ภูวะปัจฉิม. 2525 : 161) มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

กศ.พช. มากกว่าข้าราชการครูผู้สอนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ฉะนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความเห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติมากกว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามคนสายอื่น ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามเฉพาะที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ในเขตบริการของโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับมาก แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่เห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดกลางมีปริมาณของปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ กล่าวคือปัจจัยด้านสถานที่ โรงเรียนขนาดกลางส่วนใหญ่มีมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เช่นสถานที่เลี้ยงสัตว์ สถานที่จำหน่ายผลผลิตของนักเรียน เป็นต้น ปัจจัยด้านบุคลากร ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีจำนวนห้องเรียนไม่เกิน 12 ห้องเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. 2530 : 4) จึงมีจำนวนประเภทของบุคลากรอยู่ 2 ประเภทเหมือนกัน คือ ผู้บริหารและผู้สอน แต่ถ้านับจำนวนบุคลากรโดยรวมแล้ว ในโรงเรียนขนาดกลางจะมีจำนวนมากกว่าในโรงเรียนขนาดเล็กสำหรับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง และจำนวนประเภทของบุคลากรจะมีมากกว่าด้วย เนื่องจากสำนักงาน ก.ค. กำหนดไว้ว่าโรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 12 ห้องเรียนขึ้นไปสามารถมีครูได้ถึง 4 ประเภท คือ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ผู้สอน และครูผู้สนับสนุนการสอน (สนอง เครือมาก. 2534 : 873 - 878) ฉะนั้น กรรมการหมู่บ้านจึงเห็นว่า โรงเรียนขนาดกลางปฏิบัติงานได้มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากมีปัจจัยด้านสถานที่และบุคลากรมากกว่า แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ในความเป็นจริงอาจปฏิบัติงานได้มากกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ แต่ด้วยจำนวนบุคลากรที่มากกว่าทั้งจำนวนและประเภทของบุคลากร กรรมการหมู่บ้านจึงคาดหวังว่าโรงเรียนขนาดใหญ่น่าจะปฏิบัติได้มากกว่านี้ เมื่อโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติได้ไม่เท่าที่คาดหวังจึงลงความเห็นว่าเป็นปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

เฉพาะข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. อยู่ในระดับมาก แตกต่างจากความคิดเห็นของข้าราชการครูของ

โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กที่เห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการปฏิบัติงานตามโครงการ กศ.พข. ของโรงเรียน นั้น ขนาดของโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญอันดับหนึ่งที่จะช่วยให้ปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ จะเห็นได้ว่าการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการนั้นนั้นต้องคำนึงถึงขนาดของโรงเรียน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ในวิธีการคัดเลือกโรงเรียนว่า ต้องเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 120 คน และมีครูซึ่งทำการสอนประจำที่โรงเรียนไม่น้อยกว่า 7 คน มีสถานที่เพียงพอสำหรับสาธิตวิชาชีพด้านเกษตรและวิชาชีพด้านอื่น ๆ (ในท้องที่มีโรงเรียนขนาดเล็กผ่านไม่ได้) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 5) และจากการสำรวจปัญหาพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของโครงการ คือ ขาดสถานที่ ขาดอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ และขาดบุคลากร เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมของปัจจัยดังกล่าว โรงเรียนขนาดใหญ่ย่อมขนาดน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ฉะนั้น โรงเรียนขนาดใหญ่จึงพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้มากกว่า ดังนั้นข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดใหญ่ ในฐานะผู้ปฏิบัติจึงเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. อยู่ในระดับมาก

สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. แต่ละด้าน อภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน เห็นว่า กิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 1 ที่โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบประชาธิปไตยให้ครบทุกโรงเรียน โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จัดทำคู่มือดำเนินการโรงเรียนประชาธิปไตยให้ทุกโรงเรียนให้ศึกษานิเทศก์ ติดตาม ดูแลและจัดประกวดโรงเรียนประชาธิปไตย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. 2530 : 870 - 81) ในช่วงเวลาดังกล่าว โรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรีจึงจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนกันทั่วหน้า ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าโรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมนี้ได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ส่วนที่เห็นว่า

โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น คือ กิจกรรมการประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่มีคุณค่าทางโภชนาการเป็นประจำทุกวัน และมีศูนย์ที่ดีในการรับประทานอาหาร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 22) การที่จะปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์นี้ กระทำได้ยาก โรงเรียนในจังหวัดสระบุรีได้เริ่มดำเนินการมาอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งได้รับงบประมาณช่วยเหลือจาก กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มูลนิธิ และผู้มีจิตศรัทธา ต่อมาโรงเรียนได้เลิกสัมหุตพักโครงการไปจำนวนหนึ่ง เนื่องจากหมดงบประมาณ ขาดทุน จึงทำให้โรงเรียนที่ดำเนินการผ่านมายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. 2527 : 109) ต่อมา ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2530 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เร่งรณรงค์ทุกวิถีทาง เพื่อที่จะผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนได้ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้แล้วเสร็จก่อนวันที่ 5 ธันวาคม 2530 เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา โดยจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนในสังกัดเพื่อให้ดำเนินการโครงการอาหารกลางวันครบทุกโรงเรียน โรงเรียนละประมาณ 8,000 - 10,000 บาท (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 7) โดยกำหนดให้โรงเรียนใช้จ่ายเพื่อจัดซื้อวัสดุงานครัว วัสดุงานเกษตร และวัสดุบริโภค (อาหารสดและแห้ง) ดำเนินการก็ประสบปัญหามาโดยตลอดปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบ คือ การขาดทุน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กขาดแคลน ไม่สามารถซื้ออาหารกลางวันรับประทานได้ นอกจากนั้นยังมีปัญหาอย่างอื่นอีก เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร อาคารสถานที่ และปัญหาเกี่ยวกับการตลาดหรือแหล่งวัตถุดิบก็มีบ้างตามสภาพโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 151) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการอาหารกลางวันให้โรงเรียนได้เลือกดำเนินการในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ใน 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเพิ่มเติม หมายถึง ให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้าน โรงเรียนทำเพิ่มเติมบ้าง

2. รูปแบบอาหารจานเดียว เช่น ราดหน้า ขมิ้น ข้าวแกง ก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น
3. รูปแบบอาหารชุด เป็นอาหารที่ต้องจัดทำกับข้าวหลายอย่าง
4. รูปแบบประสม หมายถึง จัดทำหลายรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 21 - 27)

โรงเรียนส่วนใหญ่จึงเลือกดำเนินการในรูปแบบที่ 1 รูปแบบเพิ่มเติม เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด ฉะนั้น จะเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติการประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่นน้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา คือ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากทางราชการไม่เพียงพอ ฉะนั้น โรงเรียนควรมีวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธีการ ดังนี้

1. ทางงบประมาณเพิ่มเติม เช่น ขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ขอบริจาคศพดีในชุมชนนั้น ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิหรือองค์การเพื่อการกุศลต่าง ๆ เป็นต้น
 2. นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน เช่น เชิญชวนประชาชนในชุมชนมาเลี้ยงอาหารเด็กนักเรียน โดยจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มบ้านหลาย ๆ กลุ่มบ้าน ผลัดเปลี่ยนกันมาเลี้ยง เป็นต้น
 3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับโครงการอาหารกลางวัน เช่น การเพาะปลูกพืชสวนครัว การปลูกผลไม้ การปลูกข้าว การเพาะถั่วงอก การเพาะเห็ด การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น แล้วนำผลผลิตมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน
- แต่อย่างไรก็ตาม หากจะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง รัฐบาลควรที่จะเพิ่มงบประมาณสำหรับโครงการนี้ให้เพียงพอ เช่น ปัจจุบันนักเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งประเทศมีจำนวนประมาณ 6 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 12) ถ้าจะจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนโดยคิดตามจำนวนนักเรียนโดยเฉลี่ยคนละ 5 บาทจะเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 6,000 ล้านบาท ต่อ 1 ปี ซึ่งเป็นงบประมาณที่ไม่มากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณรายจ่ายของประเทศ

การปฏิบัติกิจกรรมในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 2 ข้าราชการครู และกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมการจัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อให้ครู และผู้ปกครองนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดได้ง่าย สะดวก และประหยัด กล่าวคือ โรงเรียน ดำเนินการให้ผู้ปกครองนักเรียนมาประชุมพบปะครู เพื่อรับทราบการดำเนินงานภายในโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับงานที่ต้องร่วมมือกัน และสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้นำมาปรับปรุงแผนงานและกิจกรรมการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 51) แตกต่างจากกิจกรรมที่ครู และนักเรียน ร่วมกันสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นโดยใช้แบบสำรวจ โรงเรียนปฏิบัติ ได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เนื่องจากเป็นกิจกรรมโรงเรียนปฏิบัติได้ยากไม่สะดวก และไม่ประหยัด กล่าวคือ โรงเรียนต้องดำเนินการหลายขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกต้องประชุมครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล ขั้นตอนที่สองตั้งคณะกรรมการออกแบบหรือจัดทำแบบสำรวจข้อมูล ขั้นตอนต่อมาจะต้องประชุมผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการขอข้อมูลที่ถูกต้อง ขั้นตอนต่อมาครูและนักเรียนนำแบบไปเก็บข้อมูล ขั้นตอนต่อมาเป็นการรวบรวมข้อมูลสรุปเป็นข้อ ๆ ขั้นตอนต่อมาวิเคราะห์ข้อมูลและจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา แล้วจึงนำข้อมูลมาประกอบในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 46 - 50) ฉะนั้น โรงเรียนจึง เลือกปฏิบัติกิจกรรมที่ง่าย สะดวก และประหยัดแต่สามารถนำผลสรุปข้อมูลมาใช้ในการวางแผนได้ เช่นเดียวกัน มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านการสำรวจสภาพปัญหา ปัญหาและความต้องการของสภาพท้องถิ่น คือ ครูไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ขาดงบประมาณ ขาดยานพาหนะ การแก้ปัญหาดังกล่าว อาจกระทำโดยไม่ให้ครูเป็นผู้ ดำเนินการสำรวจโดยตรง เนื่องจากครูมีภารกิจมากอยู่แล้ว ประกอบกับการสำรวจข้อมูลเพื่อ ค้นหาสภาพปัญหาของหมู่บ้าน/ตำบล ทุกท้องที่ ในประเทศไทยนั้น มีหน่วยงานที่กระทำอยู่แล้ว คือ กระทรวงมหาดไทย โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) เป็น

องค์การหลักในการสำรวจ แล้วนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงมหาดไทย ม.ป.ป. : คานา) ฉะนั้น โรงเรียนควรประสานงานกับ คปต. เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น ตามที่โรงเรียนต้องการ ก็ได้

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 3 ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้านเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมการประสานงานกับสาธารณสุขและพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน ได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมกันจัดทำโครงการอนามัยโรงเรียนขึ้น โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนประถมศึกษาในชนบทได้รับบริการอนามัยอย่างทั่วถึง โดยกำหนดว่าเมื่อสิ้นแผน 6 คือปี 2534 โรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ จะมีโรงเรียนระดับ 1 คือ มีกิจกรรมอนามัยครบ 9 ข้อ ร้อยละ 55 กิจกรรม 9 ข้อ ดังกล่าวได้แก่

1. บัณฑิตสุขภาพนักเรียน
2. การจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
3. การสร้างภูมิคุ้มกันโรค
4. การส่งเสริมสุขภาพและการอมฟลูออไรด์
5. การตรวจสอบสุขภาพและการตรวจฟัน
6. การรักษาพยาบาลนักเรียนเจ็บป่วย
7. การติดตามผลการรักษา
8. ประปาโรงเรียน
9. การโภชนาการในโรงเรียนและการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน

หากโรงเรียนใดจัดทำกิจกรรมครบ 9 ข้อ อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์แล้วจะมีรางวัลและใบประกาศเกียรติคุณมอบให้โรงเรียนนั้น ๆ ด้วย (กรมอนามัย. 2533 : คานา) ฉะนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่จึงปฏิบัติกิจกรรมการประสานงานกับสาธารณสุขและพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐานได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในวัตถุประสงค์ด้านนี้กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือ กิจกรรมที่โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านตัวอย่างที่สะอาด เป็นระเบียบ

ถูกสุบลักษณะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติยาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต้องมีขั้นตอนมาก ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนมาก และเป็นกิจกรรมที่ต้องจัดภายนอกโรงเรียนด้วย กล่าวคือขั้นตอนแรกโรงเรียนต้องชี้แจงถึงประโยชน์และคุณค่าของการพัฒนาบ้านเรา ขึ้นต่อมาโรงเรียนร่วมกับผู้ปกครองช่วยกันปรับปรุงบ้านที่อยู่อาศัยประมาณ 6 - 10 บ้าน ให้ถูกสุบลักษณะ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับบริเวณหมู่บ้าน จัดที่พักผ่อน ตกแต่งบ้าน ปรับปรุงถนนหนทางในหมู่บ้าน ขึ้นตอนต่อมาตั้งคณะกรรมการระหว่างครู นักเรียน และคณะกรรมการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน จัดทำแบบประเมินกลุ่มบ้านแล้วออกแบบประเมินกลุ่มบ้านในชุมชน เพื่อคัดเลือกกลุ่มบ้านตัวอย่าง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 67 - 68) ดังนั้นโรงเรียนจึงปฏิบัติกิจกรรมนี้ได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ

จากการศึกษา ในวัตถุประสงค์ด้านที่ 3 พบปัญหาในการปฏิบัติ คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่มีเวลาออกไปปฏิบัติกิจกรรมนอกโรงเรียน ประชาชนไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้ควรหลีกเลี่ยงที่จะให้ครูหรือโรงเรียนปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากครูมีภารกิจหลักมากอยู่แล้ว ควรจัดให้มีองค์กรของหมู่บ้านเป็นแกนนำในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจัง อาจเป็นองค์กรที่มีอยู่แล้ว เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล เป็นต้น ส่วนครูควรจะให้ไปเป็นคณะกรรมการร่วมเท่านั้น

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 4 กิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียน ตัวอย่าง โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว เนื่องจากโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมการสอนเพื่อให้ นักเรียนมีคุณสมบัติที่ต้องการเน้น ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เช่น ให้นักเรียนมีความเสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม ขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีน้ำใจ รักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 296) เป็นกิจกรรมซึ่งโรงเรียนจัดได้ง่าย จัดได้ทุกวัน เช่นการยกย่องชมเชยนักเรียนที่กระทำความดีต่อหน้าแถวก่อนเข้าเรียนหรือแม้กระทั่งนำกิจกรรมนี้ไปแทรกในการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มวิชา เป็นต้น ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือ กิจกรรมโรงเรียนจัดให้มีการดำเนินการให้ประชาชนได้เสนอแนะบุคคลในท้องถิ่นสมควรยกย่องเป็นผู้นำ นั้น ถึงแม้ว่าเป็นกิจกรรมที่ประกอบ

การเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ได้ด้วยก็ตาม แต่เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีส่วนตอน ในการปฏิบัติมาก และเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน กล่าวคือ ขั้นตอนแรกต้องมีการประชุมผู้นำท้องถิ่น ครู และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างแบบประเมินผู้นำ ตัวอย่าง ขั้นตอนต่อมาต้องตั้งคณะกรรมการการประเมินผล แล้วดำเนินการประเมินผล จัดลำดับ การประเมินผล และขั้นตอนสุดท้ายจะต้องจัดพิธีมอบรางวัลและประกาศเกียรติคุณ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 74) โรงเรียนจึงปฏิบัติกิจกรรมนี้น้อยกว่า กิจกรรมอื่น ๆ

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านนี้ จากการศึกษาพบปัญหาว่าประชาชน เลือกผู้นำโดยเลือกผู้มีบุญคุณหรือสนิทสนมส่วนตัวมากกว่าคุณสมบัติด้านอื่น บุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ ที่ดี แต่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็จะเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน แก้ไข โดยตรงยาก โรงเรียนอาจมีส่วนแก้ปัญหานี้ได้ส่วนหนึ่งคือการให้การศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียน เท่านั้น กล่าวคือ ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมีจุดหมาย 30 ประการ หนึ่งใน 30 ประการ คือ นักเรียนจะต้องรู้จัก ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ ผู้นำ และผู้ตามที่ดี จากการติดตามการใช้ หลักสูตร บรรลุจุดหมายพอสมควร แต่ยังไม่มีมาก เนื่องจากครูยังประสบปัญหา และอุปสรรคในการ จัดการเรียนการสอนหลายประการ โดยเฉพาะการสอนให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2534 : คำนำ) ในปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดพิมพ์คู่มือรูปแบบการฝึกทำงานกลุ่มสำหรับ นักเรียน มอบให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียนเพื่อใช้ในโครงการสนับสนุนกิจกรรม ประชาธิปไตยในโรงเรียน หากโรงเรียนนำไปฝึกฝนแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องแล้ว การพัฒนา คุณสมบัติประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน จะสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : บทนำ)

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 กิจกรรมจัดให้โรงเรียนทบทวนแปลง เกษตรสาธิตตามความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการกิจกรรมนี้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนต้องจัดอยู่แล้วตามหลักสูตร

ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ในกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ข้อ คือ งานบ้าน งานเกษตร และงานครัว (กรมวิชาการ. 2534 : 10) ในส่วนของงานเกษตร โรงเรียนจะต้องสอนตามเนื้อหา 3 ข้อ คือ การใช้และดูแลรักษาเครื่องมือเกษตรประเภทต่าง ๆ อาหารพืช และการปลูกพืชต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2524 : 73) ฉะนั้น โรงเรียนต่าง ๆ จึงจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำแปลงเกษตรมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติ น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือกิจกรรมการเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นกิจกรรมที่จะต้องใช้งบจ่ายสนับสนุนการปฏิบัติมาก เช่น สถานที่ งบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นต้น โดยเฉพาะงบประมาณที่จัดสรรให้โครงการ กศ.พช. ในแต่ละโรงเรียน นั้น มีจำนวนจำกัดมาก (8,000 - 10,000 บาทต่อโรงเรียน) แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการขุดบ่อเลี้ยงปลาด้วยเช่นกัน แต่มีเงื่อนไขในหลักเกณฑ์การของงบประมาณว่า โรงเรียนที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณต้องมีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน และมีพื้นที่เพียงพอสำหรับขุดบ่อ ขนาด 250 - 568.75 ตารางวา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 4) ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับงบประมาณเพื่อขุดบ่อเลี้ยงปลา ดังนั้น กิจกรรมการเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง โรงเรียนจึงปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมต่าง ๆ ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 5 พบปัญหาและอุปสรรคทำให้โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้น้อย ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ประชาชนมักจะทอดทิ้งอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้เพราะว่า ราคาดินค่าการเกษตรตกต่ำ ประชาชน รุ่นใหม่ ๆ ชอบไปทำงานในโรงงานมากกว่า ซึ่งเป็นปัญหาที่หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันแก้ปัญหา นอกจากการให้ความรู้แก่ประชาชน การหาสถานที่ งบประมาณหรือเครื่องมือ เครื่องใช้การเกษตรที่ทันสมัยแล้ว ควรจะสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมว่า จะสามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างเต็มหน้าเต็มตากับประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ ทั่วไป เช่น ทำอย่างไรประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรมจะมีสวัสดิการหรือหลักประกันของชีวิตเหมือนกับลูกจ้าง หรือพนักงานโรงงาน หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือข้าราชการ เป็นต้น

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 6 กิจกรรมการประชุมร่วมกัน ระหว่างครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนปฏิบัติมากกว่า

กิจกรรมอื่น ๆ สอดคล้องกับการปฏิบัติกิจกรรมในวัตถุประสงค์ ด้านที่ 2 คือ กิจกรรมการประชุม ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ครูและผู้ปกครอง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โรงเรียนปฏิบัติมากกว่า กิจกรรมอื่น เช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจมีเหตุผลคล้ายกัน และมีเหตุผลเพิ่มเติมอีกบ้าง กล่าวคือ ในส่วน ที่เกี่ยวกับคณะกรรมการศึกษาโรงเรียน ถือว่าเป็นองค์การคณะบุคคลที่ช่วยในการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษาทุกโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญคือ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนประถมศึกษาในการ กำหนดแนวทางพัฒนา และกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น และในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำ โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการศึกษาควรประชุมอย่างน้อย ภาคเรียนละหนึ่งครั้ง แล้วรายงานให้คณะกรรมการการศึกษาอำเภอ/เขตทราบ (สนอง เครือมาก, 2534 : 321 - 322) จะเห็นงานของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการศึกษา อาจสรุปได้ว่า เป็นงานประจำงานหนึ่งที่โรงเรียนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ดังนั้น กิจกรรม การประชุมร่วมกันระหว่าง ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียน จึงปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ส่วนกิจกรรมการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการรวบรวมข้อมูล สำหรับชุมชนโรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สอดคล้องกับการปฏิบัติกิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 2 คือ กิจกรรมครู และ นักเรียนร่วมกันสำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา ของท้องถิ่น โดยใช้แบบสำรวจ โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลที่เป็นระบบ เช่นเดียวกันก็ได้

ปัญหาและอุปสรรคในการสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาสภาพปัญหา ของท้องถิ่นได้กล่าวไว้ แล้วในตอนนั้น และได้เสนอแนะว่า ควรให้โรงเรียนเป็นผู้ร่วมมือกับองค์กรอื่น หรือประสานงาน กับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่สำรวจข้อมูลอยู่แล้ว โดยที่โรงเรียนไม่ต้องลงมือสำรวจข้อมูลโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับงานข้อมูล เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหาร โรงเรียน หน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนการบริหารงานโรงเรียน คือ หน่วยงานบังคับบัญชา ควรให้ การสนับสนุน เช่น ให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนในด้านบุคลากร งบประมาณ ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการส่งข่าวสาร หรือการเก็บข้อมูลที่ทันสมัย ได้แก่ เครื่องโทรศัพท์ เครื่องโทรสาร เครื่องวิทยุสื่อสาร หรือแม้กระทั่งเครื่อง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 7 กิจกรรมการประสานงานกับ
 สาธารณสุขจัดให้มีสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน และประชาชน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้
 มากกว่ากิจกรรมอื่นสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมในวัตถุประสงค์ ด้านที่ 3 คือ กิจกรรมการ
 ประสานงานกับสาธารณสุขและพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน โรงเรียนปฏิบัติได้
 มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เช่นกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจะต้องประสานงาน
 กับสาธารณสุขเหมือนกัน และมีเหตุผลอันเดียวกัน ส่วนกิจกรรมการกระตุ้น ประสานงาน
 และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น
 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ลักษณะของการจัดกิจกรรมเป็นงานที่นอกเหนือจากหน้าที่โดยตรงของ
 โรงเรียน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีฐานะยากจนใน
 หมู่บ้านให้มีเงินประกอบอาชีพ โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้คือ ตั้งคณะกรรมการเพื่อวางแผนหาทุน
 และจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชนขึ้น ร่างระเบียบกองทุนขึ้น ประกาศรับสมาชิก และ
 เปิดบริการกองทุนสวัสดิการ ซึ่งจากการสำรวจปัญหา พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น
 ขาดบุคลากร งบประมาณ สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ
 ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ฉะนั้น กิจกรรมการกระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุน
 ให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน จึงเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่า
 กิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมการกระตุ้น ประสานงาน สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นใน
 หมู่บ้านนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องมีกลุ่ม
 สมาชิกให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ และทุกคนก็ต้อง
 เสียสละให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วย แต่ในทางปฏิบัติแล้ว จะต้องมีส่วนที่เสียสละมากกว่าสมาชิก
 ที่ได้รับความช่วยเหลือ ฉะนั้น สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการเสียสละหรือให้ความร่วมมือน้อย
 กองทุนสวัสดิการดังกล่าว จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ยาก ในการปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนเรื่องนี้
 ได้มีกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มอยู่แล้ว เช่น โครงการ
 ประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรม
 การเรียน การสอนตามหลักสูตร โรงเรียนควรหันมาจัดกิจกรรมเพื่อฝึกฝนลักษณะนิสัยดังกล่าว

อย่างจริงจังมากกว่า ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังนิสัยการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดตั้งกลุ่ม หรือร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในระดับหมู่บ้านหรือแม้แต่ในระดับชาติได้ในอนาคต ส่วนกิจกรรมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นกิจกรรมนอกโรงเรียนดังกล่าว ควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้ปฏิบัติ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น โดยที่โรงเรียนให้ความร่วมมือตามความเหมาะสม

ในวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านที่ 8 กิจกรรมจัดให้มีกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น โรงเรียนปฏิบัติได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกำหนดให้มีเนื้อหา เรื่อง วันสำคัญ เช่น วันสำคัญเกี่ยวกับคนไทย วันประเพณีในท้องถิ่น เป็นต้น (กรมวิชาการ. 261 - 263) ฉะนั้น โรงเรียนต่าง ๆ จึงจัดกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมสัปดาห์ หรือให้นักเรียนปฏิบัติจริงเนื่องในวาระสำคัญต่าง ๆ ส่วนกิจกรรมการฝึกและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน โรงเรียนปฏิบัติได้น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ อาจเป็นเพราะโรงเรียนไม่สามารถไปปฏิบัติกิจกรรมนอกโรงเรียนได้มากนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ไม่มีบุคลากรที่จะช่วยฝึกกีฬาประเภทต่าง ๆ ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์การกีฬา

กิจกรรมการฝึกและแข่งขันในหมู่บ้าน หากจะให้มีการปฏิบัตินั้นต้องสนับสนุนงบประมาณให้มาก แต่ถ้อยคำออกมาอาจจะไม่คุ้มค่างบประมาณที่ลงไปก็ได้ เนื่องจากการเป็นกาแก้ไขที่ปลายเหตุ ประชาชนจะสนใจฝึกและแข่งขันกีฬาเฉพาะโอกาสที่มีความพร้อมและมีรางวัลเป็นสิ่งที่จูงใจเท่านั้น ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลถาวรโดยให้ประชาชนมีความรักกีฬาให้มีความคิดว่กีฬา คือ กิจกรรมเพื่อสร้างคน นั้น ควรจะมีการแก้ปัญหาในหลายระดับ โดยเฉพาะในระดับโรงเรียน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาหรือกีฬาอยู่แล้ว ควรจะจัดกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังอุดมการณ์ของการกีฬาให้ได้ว่า กีฬา คือ การสร้างคน กล่าวคือ ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ทำให้มีระเบียบวินัยในตนเอง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจอยู่แล้ว เพียงแต่จะมีการปฏิบัติอย่างจริงจังหรือไม่เท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อมีการจัดการแข่งขันกีฬาระดับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันระดับโลก ระดับประเทศ หรือในระดับ

ท้องถิ่น พฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นบ่อย ๆ เป็นพฤติกรรมที่สวนทางกับอุดมการณ์ของการกีฬา เช่น จะมีการพยายามกระทำผิดกติกา มีการทะเลาะวิวาท เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ เป็นต้น การแก้ไขในเรื่องนี้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญของผลการแข่งขันแพ้ชนะให้น้อยลง ควรหาวิธีการให้ความสำคัญในเรื่องที่เป็นอุดมการณ์ของการกีฬา อย่างไรก็ตามทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติให้ตรงตามหน้าที่ เช่น โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนให้บรรลุอุดมการณ์ของการกีฬาดังกล่าว

ส่วนประชาชนหรือบุคคลทั่วไป โรงเรียนอาจมีส่วนช่วยเปิดโรงเรียนให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่มี เพื่อให้ประชาชนได้เล่นกีฬา ติดต่อประสานงานกับกรมพลศึกษา ซึ่งรับผิดชอบการกีฬาโดยตรง เพื่อขอความสนับสนุนด้านงบประมาณ และวิทยากรผู้ฝึกสอนสำหรับฝึกสอนแก่ประชาชน

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ทั้ง 8 ด้าน
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. ทั้ง 8 ด้านแล้ว โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. กิจกรรมส่วนใหญ่ โรงเรียนทุกขนาด ปฏิบัติได้เท่าเทียมกัน มีกิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 เท่านั้น ที่โรงเรียนขนาดแตกต่างกันปฏิบัติได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ได้แก่ การทบทวนแปลงเกษตรสาธิต การให้นักเรียนเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่างการจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนแก่ชุมชน ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติที่มีปริมาณมาก เช่น ต้องการพื้นที่มาก ต้องการบุคลากร ต้องการวัสดุอุปกรณ์มาก และต้องใช้งบประมาณมาก เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนเล็กส่วนใหญ่ขาดแคลนปัจจัยดังกล่าว ตรงข้ามกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะมีความพร้อมด้านปัจจัยดังกล่าวมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ฉะนั้น การปฏิบัติกิจกรรมในวัตถุประสงค์ด้านที่ 5 ของโรงเรียนขนาดเล็กจึงแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ทั้ง 8 ด้านปรากฏว่า โรงเรียนปฏิบัติได้ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน และโรงเรียนปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ด้าน ไม่มีวัตถุประสงค์ด้านใดเลยที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ในการที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการไปในทิศทางใด โดยคำนึงถึงภารกิจหลักของโรงเรียน ประกอบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ กศ.พช. โรงเรียน จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ในขณะเดียวกันจะต้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.
2. โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะแก้ไขปัญหาในเรื่องปัจจัยหรือทรัพยากรในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 อย่าง คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน
3. ในการดำเนินการ โรงเรียนควรยึดขั้นตอนในการดำเนิน อย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ
 - 3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน และของชุมชนในท้องถิ่น จะทำให้ทราบข้อมูลเพื่อประกอบการดำเนินการ
 - 3.2 การวางแผน ควรคิดไว้ล่วงหน้าเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด โรงเรียนควรเลือกปฏิบัติเฉพาะกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ และมีความเป็นไปได้
 - 3.3 การดำเนินการตามแผน ในการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ที่โรงเรียนเลือกปฏิบัตินั้น โรงเรียนควรได้มีการควบคุมกำกับ ดูแล ติดตาม และนิเทศ เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามแผน

3.4 การประเมินผล โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนปฏิบัติงาน ระหว่างปฏิบัติงานเสร็จสิ้นแล้ว หากมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้น จะได้หาทางแก้ไขได้ทันเหตุการณ์และสามารถนำผลการประเมินนั้นไว้เป็นข้อมูลในการแก้ไข และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในระยะเริ่มต้นของโครงการ กศ.พข. ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี คือในช่วงเวลาดังแต่ปีงบประมาณ 2530 - 2533 หรือช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ควรมีการศึกษาในทำนองเดียวกันนี้อีกในช่วงกลางและสิ้นสุดระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เนื่องจากในช่วงนั้นจะมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ กศ.พข. มากขึ้นการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ความแตกต่างระหว่างขนาดของโรงเรียนอาจจะมีมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาทัศนะจากกลุ่มประชากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ กศ.พข. เช่น คณะกรรมการการพัฒนาอำเภอ ซึ่งประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการสังกัดต่าง ๆ ในอำเภอเป็นกรรมการ และพัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ เป็นต้น
3. ควรมีการสอบถามนักเรียนของโรงเรียนในโครงการ กศ.พข. ว่าการปฏิบัติกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พข. นั้น มีประโยชน์มาก น้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ สุกันธรส. "สภาพและปัญหาของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 12,"

ผลงานวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2522.

การประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี, สำนักงาน. สรุปผลการดำเนินงานโครงการ กศ.พช.

ปีงบประมาณ 2528. ม.ป.ป., อัดสำเนา.

การประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี, สำนักงาน. การอบรมโครงการ ก.ศ.พช. ปีงบประมาณ 2532. อัดสำเนา.

_____. แผนพัฒนาการประถมศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534). อัดสำเนา.

การฝึกหัดครู, กรม. คู่มือคำเนิงานการฝึกหัดครูเพื่อพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เพชรสยามการพิมพ์, 2525.

ไกรวิทย์ วรพิพัฒน์ และบุญสม นาวานุเคราะห์. การศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2526. (เอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช ชุติวิชาการพัฒนาชนบท)

ควั่น ขาวหนู. "การพัฒนาชนบทในสหรัฐอเมริกา," วารสารศึกษาศาสตร์. 1(1) : 63 ; ตุลาคม 2527 - มกราคม 2528.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารแนะนำโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.). กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมไพฑูริย์, 2527.

_____. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน. กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมไพฑูริย์, 2528.

_____. สรุปผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2529. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, ม.ป.ป.

_____. สรุปผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ปีงบประมาณ 2526 - 2529. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, ม.ป.ป.

- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.). กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2531.
- _____. คู่มือดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เล่ม 1 ถึง เล่ม 11. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด, 2531.
- _____. คู่มือการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับ จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว, 2528.
- _____. สรุปผลการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนปีงบประมาณ 2528 2529. อุดรธานี.
- _____. สรุปผลการดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนประจำปีงบประมาณ 2528 - 2529. อุดรธานี.
- _____. ข้อมูลทางการศึกษา. 2534. อุดรธานี.
- _____. คู่มือบริหารโครงการอาหารกลางวัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2530.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529). กรุงเทพฯ : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ม.ป.ป.
- _____. "ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ," ผลการพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนในช่วง 3 ปี ตามนโยบายรัฐบาล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2529.
- คณะกรรมการเฉพาะกิจประสานการเผยแพร่อุดมการณ์เพื่อสร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. อุดมการณ์สร้างสรรค์แผ่นดินให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง. ม.ป.ท., 2528.
- โคราชพัฒนา, สำนักงาน. โครงการโคราชพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา : สแควร์พริ้นท์, 2527.
- โครงการพิเศษ, สำนักงาน. กรมสามัญศึกษา. แนวการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : พิระพัฒนา, 2525.

- ขนาด แสบบ่อคือ. บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทกับชุมชน ในทัศนะของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527. อัดสำเนา.
- ชวน หลีกภัย. ข้อคิดจาก ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารแนะนำโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พข.) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2527.
- โชติ บุญทน. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- ทองใบ แทนทาม. "Community Elementary Schools in Vigan Ilocos Sun : Practices For Possible Adaptation in Thailand," ผลงานวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2522.
- นิโคลัส เบเนเท. การศึกษาในประเทศด้อยพัฒนา. แปลโดยอรรณพ พงษ์वाद. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517.
- ประจวบ คล้ายเจียม. คู่มือศึกษา - สอบวิชาหลักและวิธีพัฒนาชุมชน. ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน. วารสารพัฒนาที่ดิน. 15(163) : 7 ธันวาคม 2521.
- ไพฑูรย์ น้อมกล่อม. การศึกษาทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการวัดผล การศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- ปิฎก สำนธ. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- เมธินี พนมฤทธิ. ปัจจัยเกี่ยวข้องกับการประสานงานของเจ้าหน้าที่สักระหว่งหลัก. ระดับปฏิบัติการในการจัดการศึกษานอกระบบเขตพื้นที่ยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการโคราชพัฒนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

มหาดไทย, กระทรวง. คู่มือจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ. 2535 - 2539) และ

และการใช้ข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค. ผนวก จปฐ. ในการจัดทำแผนฯ.

กรุงเทพฯ : หจก.เพิ่มเสริมกิจ, ม.ป.ป.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. พื้มอบรางวัลโครงการ กชช.ดีเด่นประจำปี 2528.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2528.

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. พื้มอบรางวัลโครงการ กชช.ดีเด่นประจำปี 2527.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2528.

เลขาธิการ กชช., สำนักงาน. กชช. 2527. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2527.

วรรณดี ทองดี. ศึกษาเปรียบเทียบถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน

มพข. รุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 เกี่ยวกับการใช้โรงเรียนเพื่อการพัฒนาชุมชน.

วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. การศึกษากับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชน จำกัด, 2526.

วิชาการ, กรม. แผนการสอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัมรินทร์

การพิมพ์, 2524.

_____. แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัมรินทร์

การพิมพ์, 2524.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ, 2524.

วิสุทธิ ราตรี. ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนในโครงการ

การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2526.

_____. คู่มือครูรูปแบบฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน. กรุงเทพฯ : บริษัท

รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2534.

ศูนย์ดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ที่ 1. แนวทางการพัฒนาแบบผสมผสาน. ม.ป.ป.

อัครสาเนา.

_____. รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต
ชนบทยากจน (กศ.พช.). 2529. อัครสาเนา.

ศูนย์ดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ที่ 2. รายงานการวิจัยศึกษาอัตราการดำเนินงานใน

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน 2527. ม.ป.ท.,

ม.ป.ป. อัครสาเนา.

ศูนย์ดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ที่ 9. รายงานการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) มหาสารคาม.

ปริศการพิมพ์, 2527.

สนอง เครือมาก. คู่มือปฏิบัติราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

นครสวรรค์ : โรงพิมพ์แสงจันทร์, 2525.

สนอง สุวรรณวงศ์. บทบาทและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ประชากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519. อัครสาเนา.

สนั่น อินทรประเสริฐ. คู่มือโรงเรียนชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2519.

สมพงศ์ แสงศรี. การศึกษาทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพื้นฐาน

ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน

ประจำปีงบประมาณ 2526. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2526. อัครสาเนา.

สวัสดี อุดมโกชน. โครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท มพช. กรุงเทพฯ :

พีระ พัฒนา, 2524.

สะอาด พองอินทร์. บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ

การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัครสาเนา.

สาโรช บัวศรี. พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2510.

สิริวรรณ สุวรรณอาภา. การศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2523.

สุรางค์ ชูสิงห์. การศึกษาทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับคณาจารย์ของโรงเรียนประถมศึกษาในการพัฒนาชนบทตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครสวรรค์. ปริญญาโท. กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

สุจารย์ ศรีปุณณะ. "เกาหลีสร้างได้อย่างไร," วารสาร กศ.พย. 3(4) : 17 - 18 ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2528.

สำนักงานแผน กระทรวงศึกษาธิการ. การวางแผนการศึกษาสาขาต่าง ๆ โดยอาศัยหลักวิชาการ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

สังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สภา. อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และพระบรมราชาบาท. สมชายการพิมพ์, 2523.

อนามัย, กรม. คู่มือประเมินกิจกรรมอนามัยโรงเรียนในโครงการประกาศเกียรติคุณโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก, 2533.

อนุชา เทวราชสมบูรณ์. เจตคติของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร. ปริญญาโท กศ.ม. พิชณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชณุโลก, 2523. อัดสำเนา.

Best, John W. Research in Education. New Jersey : Englewood Cliffs Prentice - Hall, 1970.

Cronbach, Lee Joseph. Essentials of Psychological Testing. New York : Harper and Row, 1970.

Ramirez, Emilliano C. Activities and Procedures of Some Community School in the United States and Their Implication for the Philippines. Dissertation Abstract International Vol. 20. No.6, 1960.

ภาคผนวก

ผลสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช.
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<u>ข้อ 1 ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน</u>	
1. ครูไม่สามารถเลือกสอนวิชาตามความต้องการของชุมชน	1. ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ และศรัทธาในโครงการ กศ.พช. หรือจัดหาวิทยากรที่มีความรู้มาสอนวิชาชีพในโรงเรียนวิชาชีพในโรงเรียน
2. นักเรียนไม่นำความรู้ไปปฏิบัติ	2. ครูควรติดตามทั้งในโรงเรียน และที่บ้านนักเรียน
3. เนื้อหาไม่จูงใจ และครูขาดประสบการณ์	3. จัดทำคู่มือครู
4. ครูไม่สนใจ	4. ประชาสัมพันธ์โครงการให้มากขึ้น
5. โรงเรียนและชุมชนไม่ร่วมมือกัน	5. ประชาสัมพันธ์และประสานงาน
6. จัดกิจกรรมให้นักเรียนน้อย ไปและขาดการติดตามผล	6. จัดกิจกรรมทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านนักเรียน แล้วติดตามผล
7. ขาดแหล่งน้ำ	7. เจาะน้ำบาดาล
8. ครูไม่ค่อยสอนเรื่องคุณธรรม เช่น การเคารพผู้ใหญ่	8. ให้มีการสอดแทรกคุณธรรมในการสอนทุกวิชา

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<u>ข้อ 2 ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสภาพท้องถิ่น</u> 1. ครูไม่มีเวลาสำรวจ เนื่องจากมีภารกิจมาก 2. ครูไม่มีความรู้ ขาดประสบการณ์ 3. โรงเรียนและชุมชนไม่ประชุมร่วมกัน 4. ขาดงบประมาณ ขาดพาหนะ ทางคมนาคม ไม่สะดวก 5. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญ 6. ประชาชนยากจน ความรู้่น้อย ครูขาดความรู้	1. ให้นักเรียนช่วย 2. จัดประชุม อบรม ให้ความรู้ 3. ให้โรงเรียนและผู้นำหมู่บ้านประชุมวางแผนเพื่อสำรวจ 4. ประชาสัมพันธ์ ทาส่งใจ 5. ประชาสัมพันธ์ทาส่งใจ 6. จัดให้ความรู้ ให้หน่วยงานอื่นช่วยสำรวจ เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น
<u>ข้อ 3 ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มี</u> <u>ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนา</u> <u>ท้องถิ่น</u> 1. บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ 2. ครูไม่ค่อยมีโอกาออกไปพัฒนาบุคคลภายนอก โรงเรียน ยกเว้นนักเรียน	1. จัดให้มีองค์กรของหมู่บ้านเป็นแกนนำพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจัง และจัดให้ความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ 2. ครูควรออกเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียน

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3. ครูไม่มีเวลา 4. ประชาชนไม่มีเวลามารับความรู้ 5. ประชาชนไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ให้ความร่วมมือ 6. ประชาชนยังรวมตัวกันไม่ได้ ขาดความกระตือรือร้น	3. ควรให้หน่วยงานอื่นปฏิบัติ โดยให้โรงเรียนเป็นฝ่ายสนับสนุน 4. ใช้เด็กนักเรียนเป็นสื่อกลาง 5. ประชาสัมพันธ์ให้มาก จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญจริง ๆ มาพัฒนา 6. จัดประชุม อบรม
<u>ข้อ 4 ด้านการรู้จักการคัดเลือกผู้นำ</u> 1. ผู้คัดเลือกยังเลือกลักษณะบุคคลที่หาหรือสนิทสนมส่วนตัวมากกว่าคุณสมบัติด้านอื่น 2. ครูขาดความรู้เรื่องการพัฒนา 3. นักเรียนมักเลือกผู้นำที่สนิทสนมมากกว่าอย่างอื่น 4. ลักษณะผู้นำดังกล่าวหายาก หากมีก็เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่เป็นที่ยอมรับ	1. ให้ข้าราชการมาแนะนำในการคัดเลือกหรือเลือกตั้งในท้องถิ่นแต่ละครั้ง 2. หาวิทยากรที่มีความรู้มาช่วย 3. ให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกทดลองทำงานระยะหนึ่งก่อนแต่งตั้ง 4. ให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนในเรื่องประชาธิปไตย และคุณธรรม

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<u>ข้อ 5 ด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน</u> <u>ทั้งในระบบและนอกระบบ</u> 1. ครูไม่มีความรู้เรื่องวิชาชีพจนถึงขั้นให้บริการได้ 2. ประชาชนไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือเท่าที่ควร 3. ประชาชนขาดที่ทำกิน 4. ประชาชนยึดอาชีพเดิม ไม่ชอบเปลี่ยนแปลง 5. ประชากรรุ่นใหม่จะไปทำงานในโรงงานมากกว่า 6. ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ	1. หาวิทยากรที่มีความรู้เพียงพอมาช่วย 2. จัดทำเอกสารประกอบการสอนวิชาชีพ โดยเน้นเนื้อหาสาระด้านความรู้ให้แก่ครู 3. จัดอบรมให้ความรู้ด้านวิชาชีพแก่ครูผู้สอน
<u>ข้อ 6 ด้านการปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษา</u> <u>ให้เป็นแหล่งข่าวสาร</u> 1. โรงเรียนไม่มีห้องสมุดที่บริการชุมชนได้ 2. ประชาชนไม่ค่อยกล้าเข้ามาใช้บริการในโรงเรียน 3. โรงเรียนอยู่ห่างไกลชุมชน 4. บริการข่าวสารแก่ประชาชนไม่ต่อเนื่อง	1. ปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณมากขึ้น 2. ควรจัดเป็นศาลาแหล่งข่าวไว้หน้าโรงเรียน 3. ประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของข่าวสาร

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<u>ข้อ 7 ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ</u> 1. โรงเรียนขาดบุคลากร 2. ขาดงบประมาณ สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ 3. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร 4. บุคลากรของโรงเรียนไม่อยู่ในท้องถิ่น	1. เพิ่มบุคลากร ครูและนักเรียนร่วมกันเป็นกรรมการประสานงาน 2. โครงการ กศ.พช. ควรใช้งบประมาณมากกว่านี้ 3. ประชาสัมพันธ์
<u>ข้อ 8 ด้านปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น</u> 1. ขาดอุปกรณ์ สนาม ผู้ฝึกสอน และงบประมาณ 2. ผู้มาเล่นกีฬาทำความเสียหายต่อโรงเรียน เช่น แผลงต้นไม้ กระเจกหน้าต่าง เป็นต้น 3. ประชาชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร	1. เพิ่มงบประมาณ หาผู้บริจาค 2. จัดเจ้าหน้าที่คอยดูแล และชี้แจงให้ผู้เล่นระมัดระวังมากขึ้น 3. เชิญผู้นำชุมชนประชุมปรึกษาหารือในวิธีดำเนินการ

(สำเนา)

ที่ ทม 1007/2620

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

20 พฤศจิกายน 2533

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายเจตน์ รอดกล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก
 การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท
 (กศ.พษ.) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

ทั้งนี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ

ผศ.สุกัญญา ดิยะสุวรรณ ประธาน

รศ.ทวีบูรณ์ หอมเย็น กรรมการ

สิ่งที่นิตโคร์ของความอนุเคราะห์ คือขออนุญาตให้ข้าราชการในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดสระบุรี ตอบแบบสอบถาม ในระหว่างเดือนธันวาคม 2533 - มกราคม 2534 เพื่อเป็น
 ข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณใน
 ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สมพร บัวทอง

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

แบบสอบถามการปฏิบัติงานตามโครงการ กศ.พช.

คำชี้แจง

การสอบถามในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

แบบสอบถามนี้ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1

เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ()

หน้าข้อที่เป็นจริง

1. ผู้ตอบดำรงตำแหน่ง

- () ผู้บริหารโรงเรียน
- () ครูผู้สอน
- () กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
- () ผู้ทรงคุณวุฒิในกรรมการหมู่บ้าน

2. ขนาดของโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 1 - 120 คน)
- () ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน)
- () ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป)

ตอนที่ 2

คำอธิบาย

ให้ท่านพิจารณาการปฏิบัติงานในด้านต่อไปนี้ว่า ได้จัดทำมากน้อยเพียงใด แล้วตอบ
โดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ต้องการ

ทำมากที่สุด (ทำสม่ำเสมอ เป็นประจำ)	ตอบ 5
ทำมาก (ทำบ่อย ๆ)	ตอบ 4
ทำปานกลาง (ทำบ้างแต่ไม่บ่อยนัก)	ตอบ 3
ทำน้อย (ทำนาน ๆ ครั้ง)	ตอบ 2
ทำน้อยที่สุดหรือไม่ได้ทำเลย	ตอบ 1

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน					
1.1 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการทำความสะอาด เช่น จัดนักเรียนลดเปลี่ยนเป็นเวรทำความสะอาด ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน จัดประกวดความ สะอาดของเครื่องแต่งกาย หรือร่างกายนักเรียน					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
1.2 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการประกอบอาหารตามสภาพท้องถิ่น เช่น เชื้อวิทยากรในท้องถิ่นมาสาธิตการประกอบอาหาร โรงเรียนร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นจัดให้มีการประกวดหรือแสดงอาหารที่นิยมรับประทานในท้องถิ่น					
1.3 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมอนุรักษ์วรรณคดีไทย เช่น จัดสัปดาห์แข่งขันการอ่านและแต่งคำประพันธ์ นวัตกรรมของนักเรียนเผยแพร่ในกิจกรรมความรู้สู่หมู่บ้านหรืออื่น ๆ					
1.4 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการประกอบอาหารกลางวัน และให้นักเรียนปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการรับประทานอาหาร					
1.5 โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้ฝึกทำสมาธิ เพื่อทำจิตใจให้สงบ					
1.6 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการออมทรัพย์ เพื่อให้ นักเรียนฝึกออมทรัพย์					
1.7 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความกตัญญู เช่น วันไหว้ครู วันแม่ วันครู เป็นต้น ...					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
1.8 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียน เช่น จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนรับผิดชอบ งานต่าง ๆ แล้วให้มีการรายงานหน้าเสาธงทุกวัน จัดตั้งสภานักเรียน					
1.9 โรงเรียนสอนนักเรียนให้รู้จักการถนอมอาหาร เช่น การกวน การแช่แข็ง การคอง เป็นต้น					
1.10 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน โดยครูกับนักเรียนช่วยกันจัด					
1.11 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้อาวุโส เพื่อให้ ลูกหลานและประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นความสำคัญ ของผู้อาวุโส					
2. ด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ของสภาพท้องถิ่น					
2.1 ครู และนักเรียนร่วมกันสำรวจสภาพปัจจุบันและ ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้แบบสำรวจ					
2.2 ครูไปเยี่ยมบ้านพักของนักเรียน เพื่อสนทนากับ ผู้ปกครองนักเรียน ได้พบปะแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกัน					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
2.3 โรงเรียนจัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อให้ครู ผู้ปกครองนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน					
3. ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน					
3.1 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนากิจการบ้านโดยให้นักเรียนร่วมแรงกันพัฒนาที่อยู่อาศัยและสาธารณสมบัติ					
3.2 โรงเรียนจัดให้มีการประสานงานกับสาธารณสุขและพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมสาธารณสุขมูลฐาน					
3.3 โรงเรียนจัดให้ชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่น					
3.4 โรงเรียนจัดทำป้ายคำขวัญเพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์การพัฒนาชุมชนติดตั้งไว้ในที่สาธารณะ					
3.5 โรงเรียนจัดให้มีการปลูกพืชยืนต้นเพื่อความร่มรื่นสวยงามและเพิ่มพูนรายได้					
3.6 โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนจัดกลุ่มบ้านตัวอย่างที่สะอาด เป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
4. ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ ..					
4.1 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการคัดเลือกเลือกพัฒนาผู้นำในหมู่บ้าน ให้เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม					
4.2 โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมยกย่องกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง					
4.3 โรงเรียนจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลตัวอย่างของชุมชนในด้านความประพฤติและคุณธรรม					
4.4 โรงเรียนจัดให้มีการดำเนินการให้ประชาชนได้เสนอแนะบุคคลในท้องถิ่นที่สมควรยกย่องเป็นผู้นำ					
5. ด้านให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ					
5.1 โรงเรียนจัดให้นักเรียนทบทวนแปลงเกษตรสาธิตความตามต้องการของท้องถิ่น					
5.2 โรงเรียนจัดให้นักเรียนเลี้ยงปลาสัตว์ เช่น ไก่ หมู โค ฯลฯ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน					
5.3 โรงเรียนจัดให้มีการเลี้ยงปลาเป็นตัวอย่าง					
5.4 โรงเรียนจัดให้มีการจำหน่ายผลิตผลของนักเรียนแก่ชุมชน					
5.5 โรงเรียนจัดให้มีการสอนให้นักเรียนทำปุ๋ยหมักและเผยแพร่แก่ผู้ปกครองและประชาชน					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
6. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งข่าวสาร					
6.1 โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษา และผู้บริหาร โรงเรียน					
6.2 โรงเรียนจัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารแก่ชุมชน					
6.3 โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงการรวบรวม ข้อมูลสำหรับชุมชน					
6.4 โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นฝ่ายเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารบ้านกับโรงเรียน					
6.5 โรงเรียนได้จัดทำเอกสารของโรงเรียนเพื่อ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ..					
7. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนบริการด้านวิชาการและอาชีพ					
7.1 จัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน					
7.2 โรงเรียนประสานงานกับสาธารณสุข จัดให้มี การบริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและ ประชาชน					
7.3 โรงเรียนจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานทาง ทางวิชาการและผลิตผลแก่ชุมชน					

การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	ปริมาณการจัดทำ				
	5	4	3	2	1
7.4 โรงเรียนประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อ ส่งเสริมและฝึกฝนอาชีพให้แก่ชุมชน					
7.5 โรงเรียนกระตุ้น ประสานงาน และสนับสนุนให้มีการ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการขึ้นในหมู่บ้าน					
8. ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น					
8.1 โรงเรียนจัดให้มีการฝึกและแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน					..
8.2 โรงเรียนสนับสนุนให้มีกิจกรรมนันทนาการขึ้นใน โรงเรียนและหมู่บ้าน					..
8.3 โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนช่วยกันฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เช่น จัดนิทรรศการ ฝึกการเล่นต่าง ๆ เกี่ยวกับ วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน					..
8.4 โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดให้มีกิจกรรมตาม ประเพณีของท้องถิ่น เช่น การแห่เทียนจำนำ พรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น					..
8.4 โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดให้มีกิจกรรมตามประเพณี ท้องถิ่น เช่น การแห่เทียนจำนำพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น					..
8.5 โรงเรียนให้บริการสถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ แก่ชุมชน					..

ตอนที่ 3

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบเขียนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโครงการ กศ.พช. ตามวัตถุประสงค์ 8 ข้อ ของโครงการ

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาการปฏิบัติงานของโรงเรียนโครงการ กศ.พช. ว่ามีปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างไร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1. การปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

2. การส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนที่โรงเรียนรับผิดชอบ

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

3. การพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและยอมรับความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยการพึ่งตนเอง

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

4. การให้รู้จักคัดเลือกและพัฒนาผู้นำให้ได้ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีคุณสมบัติของ
นักพัฒนา
ปัญหา.....
.....
ข้อเสนอแนะ.....
.....
5. การให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับ
สภาพท้องถิ่น
ปัญหา.....
.....
ข้อเสนอแนะ.....
.....
6. การปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นแหล่งข่าวสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน
ปัญหา.....
.....
ข้อเสนอแนะ.....
.....
7. การปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงาน ตลอดจนการบริการด้านวิชาการ
และอาชีพเพื่อพัฒนาชนบท
ปัญหา.....
.....
ข้อเสนอแนะ.....
.....

8. การปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายเจตน์	รณกุล
เกิดวันที่ 2 กุมภาพันธ์	พุทธศักราช 2499
สถานที่เกิด	อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 210/1 หมู่ที่ 10 ตำบลหนองสรวง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี 18150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี 18170

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2507	ประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านช่องไต้ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี
พ.ศ. 2510	ประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนเทศบาล 2 อ.แก่งคอย จ.สระบุรี
พ.ศ. 2513	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนแก่งคอย อ.แก่งคอย จ.สระบุรี
พ.ศ. 2516	มัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยนิริ พระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2517	ป.ป. (ประกาศนียบัตรครูประถม) จากวิทยาลัยครูเทพสตรี จ.ลพบุรี
พ.ศ. 2519	พ.ม. (ประกาศนียบัตรพิเศษครูมัธยม) ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2523	กศ.บ. (วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป) จากมศว. บางเขน กทม.

การศึกษาการปฏิบัติงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.)
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

บทคัดย่อ
ของ
เจตน์ รอดกล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2535

จุดมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. 8 ด้าน เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียนเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะ ตามทัศนะของข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยข้าราชการครู จำนวน 302 คน และกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 442 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 744 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทัศนะการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. 8 ด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้าราชการครูและกรรมการหมู่บ้าน มีทัศนะว่า การปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ส่งเสริมกีฬานันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีในท้องถิ่น ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ด้านการรู้จักคัดเลือกผู้นำ ด้านให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ และด้านการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจนบริการด้านวิชาการ และอาชีพ ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ปรากฏว่าการปฏิบัติงานของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY OF JOB PERFORMANCE OF THE EDUCATIONAL PROJECT FOR
VILLAGE DEVELOPMENT IN SCHOOLS OF OFFICE OF SARABURI
PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION

AN ABSTRACT

BY

JATE ROTHAGOL

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

March 1992

The purposes of this research were to study the job performance of the Educational Project for Village Development according to objectives in 8 aspects, to compare the job performance in schools classified by school sizes, and to gather problems and suggestions as perceived by the teachers and village committee members of the schools under the Office of Saraburi Provincial Primary Education. The sample consisted of 302 teachers and 442 village committee members, totalling 744. The instrument used was the questionnaires on the perception of the job performance according to the objectives in 8 aspects. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and one-way analysis of variance.

The research findings were as follows :-

1. The teachers and village committee members perceived the job performance of the Educational Project for Village Development according to objectives in the aspects of instructional improvement, local personnel development on community development, school improvement as the center for sports, recreation, arts, culture and local tradition at a high level; while in the aspects of investigation of local situation, problems and needs, knowledge of leader selection, provision of formal and nonformal knowledge for public, school improvement as the center for coordination, and academic and vocational services at a moderate level.

2. There is no statistically significant difference in job performance in accordance with the objectives of the Educational Project for Village Development in schools classified by school sizes.